

Ringerike kommune

MØTEINNKALLING

Utvalg: Strukturutvalget
Møtested: Formannskapssalen
Møtedato: 12.12.2014
Tid: 09:00

Gyldig forfall meldes til sekretariatet, tlf. 32117415, Kari eller e-post sek@ringerike.kommune.no

SAKSLISTE NR 5

Saksnr.	Arkivsaksnr.	Tittel
9/14	14/1110	Lovverk - strukturutvalget

Ringerike kommune, 08.12.2014

KJELL B. HANSEN
LEDER

Lovverk - strukturutvalget

Arkivsaksnr.: 14/1110

Arkiv: 033

Saksnr.: Utvalg
9/14 Strukturutvalget

Møtedato
12.12.2014

Forslag til vedtak:

Saken legges fram uten forslag til vedtak.

Vedlegg

Utkast til rapport fra tverrpolitisk utvalg «Strukturutvalget».

saksbehandler: Kari Skålien

SAKSFRAMLEGG

Strukturutvalget

Arkivsaksnr.: 14/1110-6

Arkiv: 033

Lovverk - strukturutvalget

Forslag til vedtak:

Saken legges fram uten forslag til vedtak.

Vedlegg

Utkast til rapport fra tverrpolitisk utvalg «Strukturutvalget».

saksbehandler: Kari Skålien

Utkast til
Rapport fra tverrpolitisk utvalg
«Strukturutvalget»
rapporten avgitt.....2015

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning.....	4
1.1 Kommunestyrets vedtak	4
1.2 Utvalgets sammensetning.....	4
1.3 Mandat.....	4
1.4 Om arbeidet i utvalget	5
1.5 Om rapporten.....	5
Kapittel 2 Lovverk.....	5
2.1 Kommunelovens formålsbestemmelse – De grunnleggende kommunale målsetninger	6
2.3. Kommunalovens rammer for de ulike kommunale folkevalgte organer.	6
2.3.1 Kommunestyret – Sammensetning og rolle	6
2.3.2 Formannskapet.....	7
2.3.3. Ordfører	7
2.3.4 Faste utvalg og komiteer	7
2.3.5 Kontrollutvalg	8
2.3.6 Administrasjonsutvalg – Partssammensatt utvalg.....	8
2.6 Andre organer med politisk representasjon - organer opprettet iht. særlovgivning	11
2.7 Rådmannen og administrasjonen.....	11
2.8 Sammenligning med et utvalg andre kommuner.	12
2.8.1 Oversikt - antall representanter i de folkevalgte organer i et utvalg kommuner.	12
2.8.2 Vurdering.....	13
2.9 Oppsummering	14
Kapittel 3 Folkevalgte	15
3.1 Innledning.....	15
3.2 Folkevalgte – De ulike rollene, herunder legmannsrollen.....	16
3.3 Administrasjonens rolle – Rolleulikheter mellom folkevalgte organer og administrasjon	17
Kapittel 4 Politisk struktur - styringsmodeller	18
4.1 Formannskapsmodellen.....	18
4.2 Parlamentarisme	18
Kapittel 5 Delegering	20
5.1 Delegering generelt	20
5.2 Skillet kurante og prinsipielle saker	21
5.3 Om delegeringsreglementet.....	21
5.3.1 Om myndigheten delegert til formannskapet.....	21

5.3.2	<i>Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for helse, omsorg og velferd</i>	21
5.3.3	<i>Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for miljø- og arealforvaltning</i>	22
5.3.4	<i>Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for oppvekst og kultur</i>	22
5.4	Delegering til rådmann (administrasjonen)	22
Kapittel 6	Arbeidsform	23
6.1	Politiske prosesser og handlingsrom for endring	23
6.2	Gjennomgående representasjon	24
6.3	Retningslinjer for folkevalgte organer - Særlig om innholdet i reglement for kommunestyret. .	24
6.4	Informasjon	27
6.5	Partiene	28
6.6	Kan endringer i arbeidsform og møtehyppighet bedre rekrutteringen til politisk arbeid?	28
6.7	Uskrevne normer for «folkeskikk»	29
Kapittel 7	Erfaringsinnhenting	30
7.1	Politiske strukturer	30
7.1.1	<i>Kommunestyrets størrelse</i>	30
7.1.2	<i>Formannskapetets størrelse</i>	30
7.1.3	<i>Komiteer og utvalg</i>	30
7.1.4	<i>Administrasjonsutvalg og andre organer med tilgrensende og overlappende oppgaver.</i>	32
7.1.5	<i>Kontrollutvalget</i>	33
7.1.4	<i>Hvordan fungerer samhandlingen mellom de folkevalgte organer og rådmannen</i>	35
7.3	Delegeringsreglement	37
7.4	Godtgjørelsesreglement	37
7.4.1	<i>Er godtgjørelsesreglementet klart nok?</i>	37
7.4.2	<i>Er det grunn til å endre satsene?</i>	38
7.5	Prosess plan- og byggesak	40
8.	Hovedfunn og forslag	41
8.1	Hovedfunn	41
8.2	Forslag og anbefalinger	41
8.3.	Økonomiske og administrative konsekvenser av strukturutvalgets forslag	44

Kapittel 1 Innledning

Kommunestyret i Ringerike ønsker en gjennomgang av dagens politiske struktur, dagens delegering og de arbeidsformer man benytter i dag og evaluering om det er behov for å foreslå. Foreliggende dokument er resultat av dette arbeidet og fremlegges kommunestyret til behandling.

1.1 Kommunestyrets vedtak

Ordfører fremla med til Kommunestyrets møte den 28. august 2014, saknummer 106/2014, følgende saksfremlegg:

«Nedsettelse av tverrpolitisk utvalg for vurdering av politisk utvalgsstruktur, delegering og arbeidsformer»

Kommunestyret fattet slik vedtak mot 1 stemme:

Det nedsettes et tverrpolitisk utvalg bestående av gruppelederne fra AP, H, V, KrF, FrP, SP, Rødt og SV i samsvar med fremlagt forslag til sammensetning og mandat.

Utvalgets rapport skal foreligge innen 15. januar 2015 og deretter til behandling i kommunestyret som tar stilling til forslagene og eventuelt hvordan rapporten skal behandles videre.

Godtgjøringsreglement for folkevalgte i Ringerike kommune gjøres gjeldende i forbindelse med gruppens arbeid.

1.2 Utvalgets sammensetning

Kjell B. Hansen,	Ordfører
Arnfinn Holten,	Kristelig Folkeparti
Hans-Petter Aasen	Senterpartiet
Dag Henaug	Høyre
Nanna Kristoffersen	Rødt
Karl-Petter Enderud	Sosialistisk Venstreparti
Christine Hovland	Fremskrittspartiet
Alf Henry Meier	Arbeiderpartiet
Helge Stiksrud	Venstre

Kommuneadvokat Dag Erlend Reite har vært sekretær for arbeidet.

1.3 Mandat

Det tverrpolitiske utvalget skal utforme en rapport det det inngår:

1. En generell beskrivelse av kommunelovens regler om kommunestyre, formannskap, komiteer og hvilke oppgaver de er tillagt, herunder kontrollutvalgets arbeid
2. En beskrivelse av strukturen for de politiske utvalg i Ringerike kommune og utvalgenes størrelse, arbeidsfordeling seg i mellom og arbeidsform, herunder

- møtehyppighet. Det skal foretas en kort sammenlikning med utvalgsstørrelse og struktur i 3-5 andre bykommuner av samme størrelse som Ringerike kommune.
3. En beskrivelse av de erfaringer politikerne og administrasjonen i Ringerike har når det gjelder:
 - a. hovedkomiteenes, formannskapets og kommunestyrets størrelse, arbeidsdeling seg i mellom og arbeidsform, herunder møtehyppighet
 - b. om dagens delegeringsreglement sikrer hensiktsmessig arbeidsfordeling, herunder om saker sluttbehandles på «riktig» nivå og om grensen mellom saker av prinsipielle interesse og kurante saker praktiseres på en hensiktsmessig måte.
 4. På bakgrunn av beskrivelsene å vurdere endringer og drøfte om delegeringsreglement, reglement for kommunestyret og godtgjøringsreglement gjenspeiler ønsket praksis og eventuelt foreslå forbedringer.

Utvalgets rapport skal foreligge innen 15. januar 2015.

1.4 Om arbeidet i utvalget

Utvalget hadde sitt første møte 19. september 2014 og har til sammen hatt 5 møter. Det siste møtet i utvalget ble avholdt 12. desember 2014. Utvalget har dermed gjennomført arbeidet i løpet av et tidsrom på 3 måneder.

I det første møtet ble mandatet gjennomgått og det ble vedtatt en fremdrifts- og aktivitetsplan basert på forslag fra ordfører i egenskap av utvalgets leder.

Møtene har hatt den form at man ut fra innholdsfortegnelse har drøftet emne for emne basert på rapportutkast. Utvalget har så fått rapporten til et siste gjennomsyn før den er slutført.

Utvalget har avgitt sin rapport den.... altså i god tid før fastsatt frist.

1.5 Om rapporten

Rapporten inneholder 8 temakapitler foruten oppsummering og forslag til vedtak. De respektive kapitler omhandler relevante forhold som knytter seg direkte til mandatet og fremstår som beskrivelser slik Kommunestyret har anmodet om. Oppsummeringen peker på hovedpunktene i arbeidet som er utført og fremstår som begrunnelse for de forslag som fremsettes.

Utvalget overleverer rapporten til Kommunestyret i tråd med fastsatt frist og utvalget mener med dette at Kommunestyret har et godt grunnlag til både å ta stilling til forslagene og eventuelt hvordan rapporten skal behandles videre.

Kapittel 2 Lovverk

Det første punktet i mandatet fastsetter at utvalget skal gi en generell beskrivelse av kommunelovens regler om kommunestyre, formannskap, komiteer og hvilke oppgaver de er tillagt, herunder kontrollutvalgets arbeid.

Dette kapittelet er ment å besvare denne delen av mandatet, men går noe videre da også administrasjonsutvalget er omtalt og likeledes er det kort referert hvilke andre organer med folkevalgt representasjon man har i Ringerike kommune.

Videre er det i avslutningen av kapittelet gitt en kort sammenligning med utvalgsstørrelse og struktur i 4 andre bykommuner i Østlandsområdet, dvs. den sammenligning som det er bedt om i mandatets punkt 2 siste del.

2.1 Kommunelovens formålsbestemmelse – De grunnleggende kommunale målsetninger

Hvis man tar for seg kommunelovens formålsbestemmelse (henvisningene til fylkeskommunen er utelatt) så fastsetter loven at:

«Loven skal legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt folkestyre, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap og med sikte på en bærekraftig utvikling. Loven skal også legge til rette for en tillitsskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard».

I bestemmelsen betones verdiene:

- Funksjonsdyktig kommunalt folkestyre, dvs. levende lokaldemokrati
- Rasjonell og effektiv forvaltning av kommunale fellesinteresser, altså god forvaltning av fellesgodene.
- Bærekraftig utvikling
- Tillitsskapende forvaltning med høy etisk standard, altså vektlegging av objektivitet og

Det angir samtidig de grunnverdier som man ønsker ivaretatt av kommunene som forvaltningsorganer. Dette er av betydning å ha med seg når man skal vurdere ny politisk struktur i Ringerike kommune.

2.3. Kommunelovens rammer for de ulike kommunale folkevalgte organer.

Kommunelovens kapittel 2 inneholder regler for de kommunale organer. Loven stiller kommunene ganske fritt til å organisere virksomheten, men har enkelte minimumskrav. Formålet med kapittelet er å peke på de rammer som eventuelle forslag til strukturendringer må holde seg innenfor.

2.3.1 Kommunestyret – Sammensetning og rolle

Alle kommuner skal ha et kommunestyre. Det fremgår av loven § 6 at kommunestyret er det øverste kommunale organet og treffer vedtak på vegne av kommunen så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak. Når det gjelder kommunestyrets størrelse så fastsetter loven i § 7 at i en kommune av Ringerikes størrelse – med over 10.000 men under 50.000 innbyggere – så skal kommunestyret skal bestå av minst 27 medlemmer. Med dagens 43 medlemmer er kommunestyret i Ringerike betydelig større enn lovens minstekrav.

Kommunestyret har i utgangspunktet «all makt» men gjennom delegeringsreglementet som kommunestyret vedtok i juni 2013 er store deler av den kommunale myndighetsutøvelsen

fordelt til ulike andre politiske organer og til administrasjonen. Delegeringsreglementet skal vedtas «på nytt» av alle nyvalgte kommunestyre. Det innebærer at ethvert kommunestyre tar «fornytt» beslutning om myndighetsfordelingen.

2.3.2 Formannskapet

Kommuneloven fastsetter i § 8 at i kommuner som ikke har parlamentarisme, så skal kommunestyret velge et formannskap. Formannskapet er dermed et pliktig kommunalt organ. Loven fastsetter at formannskapet skal bestå av minimum 5 medlemmer. I Ringerike kommune består formannskapet av 13 personer og er dermed betydelig større en loven krever.

I loven er formannskapet tillagt oppgaven med å behandle forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak, men endelig vedtak treffes også i disse sakene av kommunestyret. For øvrig behandler formannskapet alle de saker som kommunestyret har gitt dem i kraft av delegeringsreglementet.

2.3.3. Ordfører

Kommuneloven § 9 inneholder regler om valg av ordfører og ordførers funksjon og oppgaver. Kommunestyret velger ordfører og varaordfører blant formannskapets medlemmer. Valget gjelder hele valgperioden. Ordfører leder møtene i kommunestyret og formannskap og er kommunens rettslige representant og underskriver på kommunens vegne i alle tilfeller der denne myndigheten ikke er tildelt andre. Ordfører har møte- og talerett i alle kommunale organer, men stemmerett bare i de organer ordfører er medlem av. Ved parlamentarisk styreform er ordførers rolle mer begrenset uten at det omtales her. Kommunestyret kan tildele ordfører myndighet til å treffe avgjørelser i enkeltsaker som ikke er av prinsipiell betydning.

2.3.4 Faste utvalg og komiteer

Kommunelovens § 10 åpner for at kommunestyret kan opprette faste utvalg for kommunale formål. Slike utvalg skal ha minst 3 medlemmer og kommunestyret velger selv medlemmer og varaer. Utvalgene kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker hvor ikke annet følger av lov. Kommunestyret kan når som helst omorganisere eller legge ned faste utvalg.

I hvilken grad kommunestyret velger å benytte seg av en slik organisering og hvilke arbeidsområder slike utvalg skal ha er helt og holdent opp til kommunestyret selv å bestemme. Dette er altså ikke pliktige organer med bunden virksomhet.

I Ringerike har man opprettet 3 hovedkomiteer som utfører forberedende behandling og avgir innstilling i saker. Komiteene kan, så langt delegeringsreglementet tillater, også fatte avgjørelser innenfor sitt myndighetsområde. I dag har Ringerike kommune 3 utvalg som riktignok kalles komiteer. Dette er

- Hovedkomiteen for oppvekst og kultur
- Hovedkomiteen for miljø og areal
- Hovedkomiteen for helse- og omsorg.

I delegeringsreglementeter disse utvalgene tildelt betydelig myndighet til å avgjøre både prinsipielle saker og kurante saker innenfor sitt område, se beskrivelsen av dette i kapittel 5. I hvilken grad disse utvalgene faktisk gjør den jobben de er tildelt og avlaster kommunestyret

for de oppgaver som er delegert til dem eller om de i dag fungerer mer som et ekstra saksbehandlingsledd omtales i kapittel 7 i rapporten

Loven åpner også for at kommunestyret kan også opprette komiteer til forberedende behandling av saker og til å utføre særskilte verv. Som omtalt i denne rapportens kapittel 5 er slik myndighet gjennom delegeringsreglementet også lagt til hovedkomiteene.

2.3.5 Kontrollutvalg

Kommunelovens § 77 fastsetter at kommunestyret skal velge et kontrollutvalg. Kontrollutvalgets oppgave er å føre tilsyn med den kommunale forvaltning på kommunestyrets vegne. Det fremgår særskilt i loven at utvalget skal:

- Påse at kommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte.
- Føre kontroll med at den økonomiske forvaltning er iht. bestemmelser og vedtak.
- Påse at det gjennomføres systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger.
- Påse at det føres kontroll med selskapsinteresser.

Kontrollutvalget skal rapportere til kommunestyret. Loven krever at utvalget skal ha minst 3 medlemmer hvorav minst ett skal sitte i kommunestyret. I Ringerike har utvalget 5 medlemmer.

Med hjemmel i kommuneloven § 77 er det fastsatt en egen forskrift av 15. juni 2004 om kontrollutvalg. Forskriften spesifiserer de oppgaver kontrollutvalget har. Foruten de generelle plikter som inngår i forskriftens kapittel 3, så omhandler forskriften pliktene kontrollutvalget har innenfor de tre hovedarbeidsområdene, nemlig

- Regnskapsrevisjon i kapittel 4,
- Forvaltningsrevisjon i kapittel 5,
- Selskapskontroll i kapittel 6.

2.3.6 Administrasjonsutvalg – Partssammensatt utvalg

Kommuneloven § 25 fastsetter at det skal opprettes et administrasjonsutvalg som er et partssammensatt utvalg som har som formål å behandle saker som gjelder forholdet mellom kommunen som arbeidsgiver og de ansatte. Det samme krav følger av hovedavtalen, dette omtales nærmere nedenfor.

Administrasjonsutvalget sammensettes av representanter fra hhv. kommunen og de ansatte. Kommunens representanter skal utgjøre flertallet de velges av kommunestyret som også velger hvem av «sine» representanter som skal være utvalgets leder og nestleder. Ansatterepresentantene i utvalget velges av, og blant de ansatte for 2 år av gangen.

I Ringerike kommune er utvalget sammensatt av 5 personer hvorav 3 er valgt av kommunestyret og 2 utpekt av Fagforbundet (basert på forholdstall/medlemstall). I tillegg deltar en fra administrasjonen, normalt fungerende HR sjef i møtene.

Når det gjelder administrasjonsutvalgets oppgaver så er de ikke fastlagt i loven. I forarbeidene til kommuneloven, Ot. prp. nr. 42 (1991-92) angis at:

«Mulig arbeidsområde for administrasjonsutvalget kan i utgangspunktet være det samme som etter gjeldende hovedavtale om medbestemmelse.....Kommunestyret bestemmer selv, eventuelt etter forhandlinger med de ansattes organisasjoner, hvilke saker som skal legges til administrasjonsutvalget og hvilken myndighet utvalget skal ha.»

Det er mao. i vid utstrekning opp til kommunestyret å avgjøre myndigheten administrasjonsutvalget skal ha. Det må avstemmes med det ansvar rådmannen har i personalsaker i kraft av å være øverste leder for administrasjonen. I tillegg legger hovedavtalen føringer for hvilke oppgaver administrasjonsutvalget skal ha.

Som nevnt forutsetter også Hovedavtalen § 4 at man har et partssammensatt utvalg. Oppgavene skal iht. hovedavtalen være:

«Å foreslå og behandle overordnede retningslinjer for kommunens personalpolitikk, herunder tiltak for likestilling og inkluderende arbeidsliv. Utvalget drøfter dessuten kvalitets-, fornyings- og utviklingstiltak, oppfølging og implementering av nasjonalt vedtatte reformer, resultater fra KS sine kontakter med statlige myndigheter samt oppfølging av saker fra sentralt kontaktmøte»

Hovedavtalen legger altså føringer for oppgavene. I Ringerike kommune har man fastsatt egne retningslinjer om administrasjonsutvalgets rolle som viser til hovedavtalen § 4 og fastsetter at utvalget møtes ved behov og når det gjelder administrasjonsutvalgets status og arbeidsområde er det fastsatt at utvalget er et rådgivende organ som:

«Behandler spørsmål om praktisering og tolkning av kommunens avtaler og reglement som gjelder arbeidstakernes ansettelses- og arbeidsvilkår, permisjons- og pensjonsforhold eller andre forhold rådmannen ønsker å drøfte.

Eksempel på saker:

- *Revidering av ATP – (kommunens arbeids-, tilsettings- og permisjonsutvalg)*
- *Revidering av div. håndbøker som tidligere er blitt vedtatt – «eks. «Rekruttering og intervjueteknikk»*
- *Revidering av seniorpolitikken, plan for likestillingsarbeid*
- *Vedtatt nye rutiner for eks. sykefraværsoppfølging*
- *Godkjenne økonomiske rammer for lokale forhandlinger*
- *Godkjenne profil for lokale forhandlinger og fremdriftsplan, gjelder både kapittel 4 og kapittel 5.*
- *Godkjenne resultatet av lokale forhandlinger*
- *Vedta strategisk plan for rekruttering og kompetanseutvelgning samt årlig plan»*

I henhold til de opplysninger strukturutvalget har innhentet fra administrasjonen er det uklart når disse retningslinjene ble vedtatt, men det er brakt på det rene at det er få møter i utvalget.

I tillegg til administrasjonsutvalget har strukturutvalget blitt kjent med at det eksisterer et «Arbeidsgiverutvalg» som består av de 3 politisk valgte representanter til administrasjonsutvalget. Det er fastsatt egne retningslinjer for arbeidsgiverutvalget og utvalget skal behandle arbeidsgiverspørsmål etter retningslinjer fastsatt av formannskapet. Retningslinjene er fra 1999 og fastsetter bl.a.

«ARBEIDSOMRÅDE

- *Utvikle og videreføre arbeidsgiverpolitikk innenfor rammen av kommunens arbeidsgiverpolitiske plattform.*
- *Godkjenne profil og arbeidsgivers tilbud ved lokale lønnsforhandlinger etter Hovedtariffavtalen (HTA) kap. 5.1. (endret siden 1999, strukturutvalgets bemerkning)*
- *Gjennomføre forhandlinger om arbeidstidsspørsmål og fastsette lønn til administrasjonssjef.*
- *Gjennomføre andre aktuelle forhandlingssaker etter formannskapets bestemmelser.*

MYNDIGHET

Arbeidsgiverutvalget har myndighet til å fatte endelig vedtak og inngå bindende avtaler i henhold til ovenstående i den grad dette er i samsvar med hovedlinjene i kommunens arbeidsgiverpolitikk og eventuelle andre rammer som fastsettes av formannskapet, jfr. kommunens delegasjonsreglement § 1,3. ledd, 4 strekpunkt (nå opphevet, strukturutvalgets bemerkning)

RAPPORTERING

Alle spørsmål av prinsipiell karakter skal forelegges formannskapet for endelig godkjenning.

Med unntak av lønn til administrasjonssjef gjennomføres alle forhandlinger etter bestemmelsene i Hovedtariffavtalen (HTA) kapittel 5 av administrasjonssjefen. Forhandlingsprotokoller fra slike forhandlinger skal forelegges arbeidsgiverutvalget som referatsaker.

Gjensidig økonomisk kontroll av forhandlingsresultatene etter HTA kap. 5.1 gjøres av administrasjonsutvalget som partssammensatt utvalg.

Om dette er en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom hhv. administrasjonsutvalget (partssammensatt utvalg) rådmann, formannskap og arbeidsgiverutvalget kommer strukturutvalget tilbake til under vurderingene i rapportens kapittel 7.

2.6 Andre organer med politisk representasjon - organer opprettet iht. særlovgivning

I tillegg til de organer som er omtalt foran har man diverse andre organer som er opprettet i medhold av andre lover enn kommuneloven, og som har folkevalgte representanter. Dette gjelder følgende utvalg i Ringerike kommune (og i tillegg er det en rekke andre samarbeidsorganer og utvalg som ikke nevnes her).

- Arbeidsmiljøutvalget
- Eldrerådet
- Inkluderings- og integreringsråd
- Kontrollutvalget for salgs- og skjenkebevillinger
- Råd for funksjonshemmede
- Trafikkrådet
- Ungdomsrådet
- Valgnemnda
- Valgstyret

Strukturutvalget har ikke gått inn i de enkelte av disse organenes oppgaver og arbeidsform. Det ville sprengte rammen for rapporten. Strukturutvalget har likevel foretatt en generell drøfting av hva som i sin alminnelighet bør være de folkevalgtes rolle i slike organer. Det som er løftet frem i strukturutvalget er det temmelig selvsagte, nemlig at de folkevalgte som er valgt til disse organene må møte og ivaretar sitt mandat i gruppen.

I tillegg er det en vesentlig oppgave for de folkevalgte i organene å utgjøre «en forbindelses» mellom organet og de øvrige folkevalgte. I det ligger at den enkelte folkevalgte representant bør ta ansvar for samle kunnskap og informasjon som bringes tilbake til de andre folkevalgte og kan være til nytte i andre sammenhenger.

2.7 Rådmannen og administrasjonen

Kommuneloven kapittel 4 inneholder reglene om administrasjonssjefen dvs. lovens betegnelse på rådmannen. De to bestemmelsene som gjelder rådmannen lyder:

§ 22. Administrasjonssjef.

1. I hver kommune og fylkeskommune skal det ansettes en administrasjonssjef.
2. Kommunestyret og fylkestinget ansetter selv administrasjonssjefen.

§ 23. Administrasjonssjefens oppgaver og myndighet.

1. Administrasjonssjefen er den øverste leder for den samlede kommunale eller fylkeskommunale administrasjon, med de unntak som følger av lov, og innenfor de rammer kommunestyret eller fylkestinget fastsetter.
2. Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.
3. Administrasjonssjefen har møte- og talerett, personlig eller ved en av sine underordnede, i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer med unntak av kontrollutvalget.

4. Kommunalt og fylkeskommunalt folkevalgt organ kan gi administrasjonssjefen myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Det innebærer at i hver kommune skal det være en rådmann med mindre det er innført parlamentarisk styreform. Rådmannen er øverste leder for kommunens administrasjon og står ansvarlig for:

- At saker som legges frem for folkevalgte organer er forsvarlig utredet.
- At vedtak blir iverksatt
- At administrasjonen drives iht. lovverket (lov og forskrift) og instruksjer samt er gjenstand for betryggende kontroll

Kommunale folkevalgte organer kan gi rådmannen myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer saker som ikke er av prinsipiell karakter. Se nærmere om dette under punkt 5.2 om delegeringsreglementet og redegjørelsen for skillet mellom prinsipielle og kurante saker i rapportens punkt 3.3.1

2.8 Sammenlikning med et utvalg andre kommuner.

Strukturutvalgets mandat også fastsetter at

«Det skal foretas en kort sammenlikning med utvalgsstørrelse og struktur i 3-5 andre bykommuner av samme størrelse som Ringerike kommune.»

På den bakgrunn har utvalget for sammenlikningens del innhentet noen data fra hhv. Hamar, Gjøvik, Kongsberg, Moss, Drammen samt Oslo. Dette fremgår i punkt 2.8.1 nedenfor og en vurdering inngår i punkt 2.8.2.

2.8.1 Oversikt - antall representanter i de folkevalgte organer i et utvalg kommuner.

Nedenfor følger en oversikt for å sammenligne strukturen i Ringerike med et utvalg andre kommuner. Dette punktet er med for å svare på mandatets punkt 2 som lyder:

«Det skal foretas en kort sammenlikning med utvalgsstørrelse og struktur i 3-5 andre bykommuner av samme størrelse som Ringerike kommune.»

Tabelloversikt: Sammenlikning mellom Ringerike og fire andre sammenlignbare kommuner

	Ringerike	Hamar	Gjøvik	Kongsberg	Moss
Areal i kvadratkilometer.	1553	351	672	792	63
Antall innbyggere	29.400	29.520	29.668	25.800	> 30.000
Kommunestyreep.	43	38	46	35	39
Formannskapsmedl.	13	11	11	11	9
Hovedkomiteer/utvalg	3	3	4	3	2-3
Kommunestyremøter		11	11	10	9
Formannskapsmøter		23	20	22	8

For oversiktens del tas også med data fra to større bykommuner, nemlig Drammen og Oslo.

Drammen

66.000 innbyggere, Areal 137 kvadratkilometer.
49 bystyremedlemmer, 9 bystyremøter i året
11 formannskapsmedlemmer, 11 møter i året
4 komiteer

Oslo (parlamentarisk styreform)

634.463 innbyggere, Areal 454 kvadratkilometer
59 bystyrerepresentanter, 13 møter årlig.
5 komiteer

Når man leser tallene for Oslo er det viktig å være klar over at man i Oslo i tillegg har benyttet muligheten som kommuneloven § 12 gir til å opprette bydelsutvalg. Dermed kan antallet bystyrerepresentanter og komiteer ikke sammenlignes direkte med lokaldemokratiets organisering i de andre kommunene.

2.8.2 Vurdering

Det er en betydelig variasjon i antall medlemmer i henholdsvis kommunestyre og formannskap samt den møtehyppighet man benytter.

I de kommuner som er nærmest Ringerike i folketall, dvs. Hamar, Gjøvik, Kongsberg og Moss, så varierer antall kommunestyremedlemmer mellom 35 og 46, en forskjell på 11 representanter. Poenget med å peke på antallet er å vise at andre kommuner har funnet det mulig å redusere antallet representanter.

Samtidig er det viktig å ha for øyet at de fleste andre kommuner er betydelig mindre i utstrekning enn Ringerike. Mulighetene for å oppnå et representativt lokaldemokrati der alle deler av kommunen er ivaretatt er derfor betydelig større i en arealmessig liten kommune enn i Ringerike.

I hvilken grad innbyggerne opplever at med et mindre antall representanter vil gi mindre direkteinnflytelse er vanskelig å si. I Gjøvik som har det høyeste antall kommunestyrerepresentanter er det ca. 645 innbyggere bak hver representant. I Kongsberg er tallet 737. Til sammenligning er det ca. 693 i Ringerike. Drammen har 1.347 og i Oslo er forholdstallet hele 10.753.

Møtehyppigheten for kommunestyremøtene er temmelig lik i alle de nevnte kommunene. Det er 9-11 møter årlig, med Moss på 9 og de andre på hhv 10 og 11 møter årlig.

For formannskapene varierer størrelsen lite. Det er gjennomgående 11 representanter, Moss skiller seg ut med bare 9. Møtehyppigheten varierer imidlertid mye.

Alle kommunene opererer med komiteer. Hvilken grad av delegering som er gitt komiteene i de ulike kommuner er ikke undersøkt. Det er dermed uvisst om de kun innstiller til kommunestyret eller er delegert avgjørelsesmyndighet.

2.9 Oppsummering

Det er få kommunale organer som er pliktige i henhold til kommuneloven. Det begrenser seg til kommunestyre, formannskap, kontrollutvalg og administrasjonsutvalg, valgstyre, klagenemnd og fast utvalg for plansaker. I tillegg har noen særlover fastsatt at man plikter å opprette enkelte organer. Det gjelder eldreråd og råd for funksjonshemmede.

Utover dette står Ringerike kommune temmelig fritt til å organisere sin virksomhet. Kommunestyret har valgt å opprette 3 hovedkomiteer som egentlig må anses som utvalg.

Strukturutvalget vil påpeke at det ikke er opplagt at denne organiseringen har ført til den vitaliseringen og effektiviseringen av arbeidet som var tiltenkt. Dette kommer utvalget tilbake til i rapportens kapittel 7. Erfaring kan tyde på at utvalgene i like stor grad utgjør et ekstra saksbehandlingsledd.

Som det fremgår i punkt 2.8 så er organiseringen i Ringerike kommune likeartet den man har i andre sammenlignbare kommuner, men Ringerike ligger i øvre skikt når det gjelder antall kommunestyrerepresentanter. Ringerike er samtidig svært mye større enn de andre bykommunene i areal og utstrekning, bobbelt så stor som den nest største kommunen i sammenligningen (Kongsberg, 792 kvadratkilometer). Det gir spesielle vansker med å ivareta et representativt demokrati med færre representanter.

Kapittel 3 Folkevalgte

Formålet med dette kapitlet er å redegjøre for hvilke grunntanker og grunnidealer som ligger bak det kommunale selvstyret samt å redegjøre for de ulike roller som ligger innbakt i det å være folkevalgt. Kapitlet er et faktakapittel og inneholder derfor ingen drøftinger og forslag.

3.1 Innledning

I Ot. prp. nr. 42 ((1990-1991) om lov om kommuner og fylkeskommuner omtales det lokale selvstyre og dets rammer og innhold i kapittel 3. Det vises der til kommunelovutvalgets utredning i NOU 1990:13 Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner der det konstateres at det lokale selvstyre står for sentrale verdier som:

- frihet
- demokrati
- effektivitet

Om frihetsaspektet

Hva angår frihetsaspektet så er det i NOU 1990:13 beskrevet at dette går tilbake til de europeiske frihetsidealer som den franske revolusjon hadde vært katalysator for. Kommuner kom inn som betegnelse for det lokale fellesskap, og opprettelsen av kommuner var også ledd i den gradvise frigjøringen fra embetsmannsstaten (sentral styring) som preget den norske politiske utviklingen på 1800-tallet. Friheten – eller selvstyret - har imidlertid betydelige begrensninger. Den rådende situasjonen har hele tiden vært at kommunene er en del av den samlede forvaltning og har frihet innenfor de rammer Stortinget fastsetter gjennom lov og budsjettvedtak.

Om demokratiaspectet

Hva angår demokratiidealet så fremgår i Ot. prp nr. 42 s. 50 at

«Demokratiidealet bygger på oppfatningen om at innbyggernes engasjement i løsningen av lokale problemer, er av verdi både i seg selv og som et virkemiddel for å styrke demokratiet i samfunnet.»

Det henvises også til NOU 1988:38 der det fremgår at:

«en aktiv og bred deltakelse i løsningen av det lokale fellesskapets problemer, vil kunne føre til en positiv innvirkning på fellesskapsfølelsen og svekke tendensen til politisk fremmedgjøring.»

Om effektivitetsverdien

Den tredje hovedverdien som forbindes med det kommunale selvstyret er velferds- eller effektivitetsverdien. Det pekes i Ot.prp. på at kommunen er – eller kan være – en effektiv formidler av offentlige goder. Det skilles da mellom begrepene indre og ytre effektivitet. Indre effektivitet knytter seg til bedriftsøkonomisk effektivitet med maksimal tjenesteproduksjon til lavest mulig pris. Ytre effektivitet knytter seg til at kommunale organer

har de beste forutsetninger for å tilpasse tjenestetilbudet til lokale forhold, beskrevet på side 50 ved at:

«Den politiske prosessen med sitt lekmannsinnslag gir de beste betingelser for å bringe tjenesteproduksjonen i tråd med de lokale behov»

Lokaldemokrati og det lokale selvstyre oppfattes som en motvekt til teknokrati i løsningen av offentlige oppgaver. Det tenkes vel her på at det ikke er alltid en løsning passer alle.

3.2 Folkevalgte – De ulike rollene, herunder legmannsrollen

I KS sin veileder «Folkevalgt i kommunen» beskrives de ulike oppgaver som tilligger de folkevalgte. Det kan slås fast at kommunenes grunnleggende legitimitet er basert på at det er stemmeberettigede innbyggere bosatt i kommunen som velger representanter til kommunens øverste organ, kort sagt er det representative demokratiet grunnleggende i lokalpolitikken.

Gjennom valg gir innbyggerne tillit til de folkevalgte, og i valg må de samme folkevalgte stå til ansvar overfor innbyggerne for måten oppdraget ble forvaltet.

En viktig rolle for kommunepolitikerne er å sørge for at mange kryssende målsetninger som preger nesten alle saker, løses ved politisk meningsbrytning. Kommunestyret skal gjennom avveininger komme frem til beslutninger som oppleves demokratisk legitime. Dette er del av styringsrollen.

Et viktig kjennetegn ved folkevalgtrollen er at «de lege» styrer de lærde. Lokalpolitikkerne er gitt makt til å styre og overprøve fagekspertisen, men det er samtidig viktig å være bevisst at man som kommunepolitiker ikke er valgt som fagperson, men som lekmann. De folkevalgte skal representere den lokale kunnskapen, lekmannskjønn og den folkelige fornuften.

En annen rolle for de folkevalgte er å bidra til å kanalisere folkets meninger inn i debatter. Det er ikke alle som har makt og mulighet til å gjøre dette selv. I en del saker preges debatten av de sterkes røsters argumenter, selv om de sterke røster på ingen måte er representative for folkemeningen. I utvalgets diskusjon er det nevnt at det å stille seg til rådighet som talerør for enkeltinteresser kan føre til forskjellsbehandling og være en fare. Lytter man til en part vil deres syn bli stående uimotsagt, og andre parters mulige vektige argumenter og interesser forblir skjult. Folkevalgte må sikre ivaretagelse også av de «tause» stemmer. Dette er del av ombudsrollen.

I noen prosesser gjennomføres åpne høringer og når prosesser er åpne for aktiv deltakelse for er utfordringen for de folkevalgte å legge til rette for og styrke det engasjement som finnes hos folk, og prøve å knytte det lokalpolitiske systemet på en slik måte at en får til et fruktbart samspill.

I tillegg til de roller som er nevnt så har de folkevalgte en styringsrolle. De er satt til å ta beslutninger og prioritere mellom de interesser som skal vinne frem. Gjennom store beslutninger for eksempel om økonomiske prioriteringer og vedtakelse av kommuneplan blant annet om arealbruk inntar de folkevalgte en lederrolle for den kommunale utvikling.

3.3 Administrasjonens rolle – Rolleulikheter mellom folkevalgte organer og administrasjon

I punkt 3.1 og 3.2 er det pekt på hva som er bakgrunnen for etablering av kommunene og kommunalt selvstyre samt hvilke(n) rolle(r) de folkevalgte ivaretar.

Formålet med dette avsnittet er å peke på hva administrasjonens rolle er. I spissen for administrasjonen står rådmannen eller administrasjonssjefen slik det uttrykkes i kommuneloven.

Politikerne «kjenner bare» rådmannen som i prinsippet står ansvarlig for alt som utføres i administrasjonen.

I praksis er det naturligvis et stort antall ansatte personer som i det daglige utfører alle de små og store oppgavene en kommune har. I Ringerike kommune med til sammen ca. 2.300 ansatte arbeider størstedelen av disse arbeider med å oppfylle kommunenes lovpålagte oppgaver innen helse og omsorg, oppvekst og utdanning og tekniske tjenester. Dette er for eksempel lærere, førskolelærere, hjelpepleiere, sosionomer, sykepleiere, assistenter, ingeniører, kontoransatte, brannfolk for å nevne noen.

I tillegg har kommunen en rekke administrativt ansatte som sørger for å fatte nødvendige enkeltvedtak og dessuten å forberede politiske saker og sette politiske vedtak ut i livet.

Som det fremgår er de administrativt ansatte sin oppgave å utføre lovpålagte oppgaver og dessuten gjennomføre de vedtak kommunestyret og andre politiske utvalg har vedtatt.

De ansatte jobber altså innenfor slike rammer og de fullmakter man har fått.

Med et grovt forenklet bilde kan man si at de folkevalgte treffer prinsippvedtak om målsetninger og rammer, men at det overlates til rådmannen og de ansattes å sørge for en «slagplan» for å sikre at målene nås innenfor de rammer man har til rådighet, dvs. velge den mest hensiktsmessige ruten til målet og hvilke ressursene som må settes inn, dvs. ta alle de praktiske og daglige kurante avgjørelser som kreves for å oppfylle de overordnede mål.

Jo større grad av tillit som råder mellom folkevalgte og administrasjon, desto større del av avgjørelsene vil man akseptere å delegere til administrasjonen.

Kapittel 4 Politisk struktur - styringsmodeller

Utvalget har kommet til at en naturlig del av utvalgsarbeidet vil være å presentere den alternative styringsformen man har i tillegg til «normalmodellen» dvs. formannskapsmodellen. I dette kapitlet beskrives derfor grunntrekkene i hhv. formannskapsmodellen samt kommunal parlamentarisme.

4.1 Formannskapsmodellen

I Ringerike kommune har man i dag formannskapsmodellen. Det er normalmodellen iht. kommuneloven, jfr. kommunelovens forarbeider Ot. prp nr. 42 (1991-1992), og er den helt dominerende styringsmodellen blant norske kommuner.

Formannskapsmodellen er basert på prinsippet om forholdsmessig representasjon i alle folkevalgte organer. Formannskapet fungerer som et slags arbeidsutvalg for kommunestyret og velges av og blant kommunestyret, og det er sammensatt proporsjonalt ut fra de enkelte partienes representasjon i kommunestyret. Dette innebærer at partiene får representasjon forholdsmessig i forhold til valgoppslutningen.

Formannskapet velges for hele valgperioden og kan ikke avsettes av kommunestyret.

I formannskapsmodellen ledes administrasjonen av en politisk uavhengig rådmann som er leder for administrasjonen og som sammen med kommunalsjefene utgjør kommunens toppledelse.

4.2 Parlamentarisme

Kommuneloven åpner også for parlamentarisk styreform. Reglene om dette inngår i kommuneloven kapittel 3 (§ 18 tom § 21). Per i dag er det bare Oslo og Bergen som har denne styreformen foruten en del fylkeskommuner.

I en parlamentarisk styreform velger kommunestyret et kommuneråd (byråd). Dette er enklest å illustrere ved å bruke regjeringen som eksempel.

Kommunerådet vil tilsvare regjeringen og den enkelte kommuneråd har ansvar for et eller flere saksområder på linje med det en statsråd har i et departement. Man skal også velge en kommunerådsleder som utgjør «statsminister». Kommunerådet innstiller overfor kommunestyret og overtar samlet sett de oppgaver som i formannskapsmodellen tilligger formannskap og rådmann.

I og med at valg av kommuneråd skjer ved flertallsvalg vil mindretallet i kommunestyret normalt ikke være representert. Medlemmer av kommunerådet trenger ikke være medlemmer av kommunestyret.

Den som velges til medlem i kommunerådet behøver ikke å være valgt inn i kommunestyret. Det skal heller ikke velges varamedlemmer for medlemmene i kommunerådet.

Grupper av kommunestyremedlemmer som ikke blir valgt til å delta i kommunerådet, skal sikres nødvendig utredningsmessig og kontormessig assistanse (§ 21). Hvor mye dette er og hvordan dette skal gjøres, må vurderes konkret, hvor sekretariatshjelp og annen assistanse fordeles etter saklige og generelle kriterier knyttet til gruppenes størrelse.

Vervet som kommunalråd kan ikke kombineres med andre kommunale verv. Den som velges som medlem i et kommuneråd må derfor fratruke sine øvrige kommunale verv (§ 19 nr.7). Dersom for eksempel en ordfører skulle bli valgt inn i kommunerådet vil han/ hun måtte fratruke vervet som ordfører.

Det er kommunerådet som innstiller overfor kommunestyret (§ 20 nr.2). Ved en parlamentarisk styreform bortfaller formannskapet. Funksjonene som ordfører og varaordfører beholdes og disse velges blant kommunestyrets medlemmer. Ordfører vil imidlertid ha en mer tilbaketrukket rolle enn i formannskapsmodellen (mer tilsvarende stortingspresidenten). Ordfører vil være ansvarlig for å organisere arbeidet i kommunestyret.

Kommunerådet er parlamentarisk ansvarlig overfor kommunestyret og avhengig av kommunestyrets tillit. I en parlamentarisk modell plikter kommunerådet eller en kommunalråd å gå av dersom et flertall av kommunestyrets medlemmer krever dette gjennom et mistillitsvotum.

I en parlamentarisk modell er kommunerådet den øverste ledelse for den samlede kommunale administrasjon. Kommunestyret kan tildele enkeltmedlemmer av rådet ledelsesansvar for deler av den kommunale administrasjonen (kommunalråd for barnehager og skoler, kommunalråd for helse og sosial etc.) (§ 20 nr.1). Når det innføres et kommuneråd bortfaller ordningen med rådmann (§ 19 nr.2).

Kommunestyret kan gi kommunerådet fullmakt til å opprette styrer for særskilte deler av virksomheten.

Kapittel 5 Delegering

Utvalgets mandat omfatter også å beskrive de erfaringer politikerne og administrasjonen i Ringerike har når det gjelder om dagens delegeringsreglement sikrer hensiktsmessig arbeidsfordeling, herunder om saker sluttbehandles på «riktig» nivå og om grensen mellom saker av prinsipielle interesse og kurante saker praktiseres på en hensiktsmessig måte.

Med bakgrunn i denne delen av mandatet er det nødvendig å redegjøre generelt om hva som delegering innebærer samt beskrive hovedtrekkene i Ringerike kommunes delegeringsreglement.

5.1 Delegering generelt

Kommuneloven § 6 fastsetter at kommunestyret er det øverste kommunale organ og treffer vedtak på vegne av kommunen så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak.

Antall særregler i lovgivningen som direkte legger myndighet til enkeltorganer, er redusert de siste tiår slik at all kommunal myndighet som utgangspunkt er samlet hos kommunestyret så langt den ikke er delegert videre gjennom delegeringsvedtak.

At kommunestyret skal utøve all kommunal myndighet er naturligvis helt uhandterlig. Det lar seg ikke gjøre effektivt og hensiktsmessig om alle de daglige enkeltvedtak mv. skulle treffes av kommunestyret. Det ville også ta oppmerksomheten vekk fra politiske valg og over på ren forvaltning. Et delegasjonsreglement, eller delegeringsreglement som det kalles i Ringerike, der kommunestyret vedtar å gi fullmakt til andre folkevalgte organer eller rådmannen, er derfor helt nødvendig.

I Ringerike kommune ble dagens gjeldende delegeringsreglement vedtatt i juni 2013. Det følger av lovens § 39 at kommunestyret innen 31. desember i året etter konstituering skal vedta reglement for delegasjon. Det kommunestyret som velges i 2015 skal følgelig innen utgangen av 2016 vedta hvordan de ønsker myndigheten fordelt.

Vedtakelse av delegeringsreglementet betyr ikke at kommunestyret gir bort sin myndighet. En grunnregel er at delegert myndighet til enhver tid kan tas tilbake. Det kan også instrueres i hvordan delegert myndighet skal utøves. Enkeltmedlemmer av strukturutvalget har tatt opp at hvis enkeltfolkevalgte mener en sak bør løftes så bør det være tilstrekkelig til at saken bør opp i kommunestyret. Flertallet i utvalget er av en annen oppfatning og fastslår klart at det først er dersom det folkevalgte organets flertall mener saken må opp at det er aktuelt. I motsatt fall vil det gi enhver enkeltrepresentant mulighet til å ta omkamp om saker som anses avgjort ved delegert myndighet.

Den som tildeles myndighet får fullmakt til å avgjøre sakene innenfor den ramme fullmakten tilsier. I Ringerike kommunes delegeringsreglement benyttes begrepene kurante og prinsipielle saker for å avgrense fullmaktene. Det er bare de kurante sakene som er delegert.

Strukturutvalget har i sine diskusjoner fremhevet at enhver delegert myndighet må skje ut fra gjensidig tillit. Enhver delegert myndighet må dermed forvaltes ut fra et skjønn der saker som er i et grenseland for hva som er «kurant» fortrinnsvis forelegges for delegerende organ.

5.2 Skillet kurante og prinsipielle saker

Både i kommunelovens forarbeider, delegeringsreglementet og andre regler skilles det mellom prinsipielle og kurante saker.

Med «prinsipiell karakter» menes gjerne saker som (skal) er overordnet eller avgjøres på rent politisk grunnlag. Eksempler:

- Budsjett og kommuneplan er eksempler på overordnede saker, men også saker av helt andre slag. For eksempel vil en avgjørelse om hvor mange skjenkebevillinger som skal finnes i kommunen være prinsipiell da dette er et overordnet alkoholpolitisk virkemiddel. Selve tildelingen av en skjenkebevilling til den enkelte søker er derimot en «kurant sak» som følger direkte av regler som allerede er fastsatt i lov og/eller forskrift.
- Likeledes vil ofte den første saken i sitt slag på et saksområde være av «prinsipiell karakter»; de etterfølgende sakene på samme område vil være «kurante saker» fordi retningslinjene for avgjørelser er trukket opp gjennom den første saken.
- Slik vil det også være når man ønsker å endre en innarbeidet praksis. Den første saken i et slikt tilfelle vil være av «prinsipiell karakter» fordi den fastlegger en ny praksis, mens de etterfølgende sakene vil være «kurante saker» når de følger den nye praksisen.
- Saker som alene avgjøres uten skjønnsutøvelse - der reglene er trukket opp gjennom lov og/eller forskrift - vil gjennomgående være «kurante saker».

5.3 Om delegeringsreglementet

Gjeldende delegeringsreglement er slik at myndighet i vid utstrekning er fordelt til formannskap, de respektive hovedkomiteene og rådmannen (administrasjonen).

Kommunestyret har som utgangspunkt videre delegert all myndighet som de iht. lovgivningen ikke må ivareta selv, jfr. delegeringsreglementet punkt 4.

5.3.1 Om myndigheten delegert til formannskapet

Formannskapet er tildelt myndighet på en rekke områder – inndelt i 16 punkter – hvorav noen av de mest sentrale er å:

- Behandle alle økonomi- og strategiplaner, samt årsbudsjett.
- Behandle saker av prinsipiell interesse som ikke er tillagt noen av hovedkomiteene.
- Avgjøre spørsmål som gjelder hovedlinjene i kommunens lønns- og personalpolitikk
- Utarbeide kommuneplan m/arealdel og stå for utarbeidelse av kommunedelplaner.

5.3.2 Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for helse, omsorg og velferd

Hovedkomiteen for helse, omsorg og velferd er delegert myndighet til å ta prinsipielle avgjørelser knyttet til 10 lover innenfor helse- og sosialfeltet. Blant disse er antagelig de mest vidtrekkende hva angår kommunal myndighetsutøvelse:

- lov om helse- og omsorgstjenester og
- lov om sosiale tjenester i NAV.

Kommunestyret har ved å delegere også prinsipielle avgjørelser tildelt hovedkomiteen sin fulle myndighet på området. Rådmannen er tillagt å ta alle kurante avgjørelser.

5.3.3 Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for miljø- og arealforvaltning

Hovedkomiteen for miljø- og arealforvaltning er delegert myndighet til å ivareta oppgaven som kommunens faste utvalg i plansaker og til å ta prinsipielle avgjørelser knyttet til hele 22 lover innenfor miljø og arealforvaltning. Blant disse er antagelig de følgende mest vidtrekkende hva angår kommunal myndighetsutøvelse:

- Forurensningsloven
- Plan- og bygningsloven
- Jordloven
- Skogbrukslova
- Lov om brann- og eksplosjonsvern

Kommunestyret har ved å delegere også prinsipielle avgjørelser tildelt hovedkomiteen sin fulle myndighet på området. Også her er rådmannen tillagt å ta alle kurante avgjørelser.

5.3.4 Kort om myndigheten delegert til hovedkomiteen for oppvekst og kultur

Hovedkomiteen for oppvekst og kultur er delegert myndighet til å ta prinsipielle avgjørelser knyttet til 8 lover innenfor sitt felt. Blant de aller viktigste er:

- Opplæringsloven
- Lov om barnehager

5.4 Delegering til rådmann (administrasjonen)

Kommunestyret har i delegeringsreglementet punkt 2.7 vedtatt å delegere rådmannen all sin avgjørelsesmyndighet både etter:

- Kommuneloven, unntatt i saker der loven fastsetter at kommunestyret selv må ta avgjørelsen og i saker av prinsipiell karakter.
- Særlovgivningen, unntatt i saker av prinsipiell karakter.

Rådmannen (administrasjonen) er dermed delegert myndighet til å ta avgjørelser i alle såkalte kurante saker.

I delegeringsreglementet punkt 2.7.1 og punkt 4.2 er det eksemplifisert hva som for øvrig ligger i rådmannens myndighet. Noen sentrale punkter i den myndighet som rådmannen (administrasjonen) angis å ha er:

- Å lede det strategiske plan- og utviklingsarbeidet i kommunen
- Innstillingsrett i alle saker som legges frem for formannskapet
- Å legge enhver sak frem for politisk behandling, selv om rådmannen er delegert avgjørelsesmyndighet i saken/ på saksområdet
- All myndighet i personalsaker
- Å foreta ansettelse i alle stillinger
- Å forplikte kommunen med sin underskrift

Kapittel 6 Arbeidsform

En del av utvalgets mandat er å vurdere arbeidsformer, møtehyppighet med videre. Hvis man kan forbedre arbeidsformen vil det både være en forbedring for de som er folkevalgt i dag og samtidig vil forbedringer bedre rammebetingelsene og øke rekrutteringen til politisk arbeid.

6.1 Politiske prosesser og handlingsrom for endring

I rapportens punkt 2.3.4 om hovedkomiteene og i rapportens kapittel 5 er det klarlagt at hovedkomiteene har betydelig mer formell myndighet enn det de faktisk benytter. Samtidig gir medlemmer i hovedkomiteene uttrykk for at «de kjeder seg» blant annet fordi sakslister hyppig bare består av orienteringssaker.

Det er tatt opp i utvalget om enkelte typer saker kan starte på et annet nivå og om man har for mange politiske behandlinger i enkelte saker. Utvalget er samstemt om at saker ikke sjelden behandles i unødige mange ledd og at enkeltsaker som i prinsippet kunne vært ferdigbehandlet i komite eller formannskap går videre til kommunestyret. Utvalget konstatert at det ofte er 3 til 4 behandlinger av en sak. Et eksempel nevnt i utvalget er at en sak starter i trafikktutvalget, går videre til hovedkomiteen for miljø og areal, deretter behandles saken i formannskap før kommunestyret får den. I mange saker tilsier ikke sakens innhold og betydning en så omfattende behandling og det settes ikke punktum i tide. Enkeltmedlemmer i strukturutvalget påpekte at dersom hovedkomiteene (utvalgene) tar i bruk sine fullmakter vil dette løse seg selv.

Et annet spørsmål utvalget har vurdert er om møtehyppigheten bør reduseres eller økes særlig i kommunestyre og formannskap. Under dette hører vurderingen av om antall møter/saker i kommunestyret kan reduseres hvis hovedkomiteene faktisk sluttbehandler sakene på «sine områder». Utvalget er samstemt i at antallet møter bør beholdes på dagens nivå, men at man med hell kan redusere mengden enkeltsaker og dermed lengden av møtene. Det kan trolig skje dersom de tiltak strukturutvalget foreslår om arbeidsformen i hovedkomiteene lar seg realisere. Spørsmål som utvalget kan vurdere om man skal ha en mening om:

Et siste spørsmål som er tatt opp i utvalget er om det ville være enklere for folkevalgte organer å delegere enkeltsaker til oppfølging av administrasjonen hvis man beholdt en viss kontroll med hva som ble gjort og fremdriften. Kort sagt at man ikke satte krav om at saken skulle legges frem igjen i politiske utvalg dersom man hadde oversikt over at saken var betryggende ivaretatt. En slik rapportering er omtalt i kommunestyrets reglement § 32, men har ikke alltid vært ivaretatt. På dette spørsmålet har utvalget gitt uttrykk for at det bør gjeninnføres en rapportering som sier noe om hva som har skjedd med ulike «bestillinger» og saker som er delegert til administrasjonen. Oversikten bør også inneholde en oversikt over hvordan verbalforslag er fulgt opp. Strukturutvalget anser at det kan være naturlig en slik

form for rapportering sammen med rådmannens tertialrapportering som allerede er innarbeidet.

6.2 Gjennomgående representasjon.

Strukturutvalget har også drøftet hvorvidt man bør tilstrebe gjennomgående representasjon. Med det menes at en eller flere folkevalgte følger sakene gjennom deltagelse både i eventuelle særutvalg, hovedkomite, formannskap og naturligvis da også kommunestyret.

Fordelen med gjennomgående representasjon er at ikke hvert politisk organ starter med «blanke ark», men har medlemmer med innsikt både i sakens faktum samt drøftingene fra tidligere behandlinger. Det kan bidra til at saken ikke må forklares i sin fulle bredde gang på gang og at diskusjonen i formannskap og kommunestyre ikke er løsrevet fra tidligere drøfting, men i første rekke tar opp vesentlige momenter som ikke er hensyntatt tidligere. Gjennomgående representasjon kan dermed sikre raskere og mer konsekvent behandling av sakene.

Det er imidlertid vansker forbundet med gjennomgående representasjon. Små partier vil ha vansker med å gjennomføre gjennomgående representasjon på grunn av at de er få. Også store partier vil ha vansker, men da fordi enkelte representanter vil være med overalt og de øvrige er henvist til kun å delta i kommunestyret. De sistnevnte synes da de får for liten innflytelse. Det har vært løftet frem at en mulighet er at komitelederne sitter i formannskapet.

Strukturutvalget har kommet til at partiene kan tilstrebe gjennomgående representasjon, men det kan ikke være noe krav. Det er imidlertid vesentlig at partiene bestreber seg på å bruke valgte representanter i ulike utvalg slik at man sikrer informasjonsutveksling med partigruppen om hva som skjer i utvalgene. Da blir partiets øvrige representanter kjent med hva som skjer, og det kan bøte på at man ikke har gjennomgående representasjon.

Et særskilt problem som enkeltmedlemmer av utvalget har tatt opp er at ikke alle partier har representanter i formannskapet og dermed kan miste innsikt i de viktige diskusjoner som skjer i dette organet. Det har vært nevnt at det også kan være et demokratisk problem. Strukturutvalgets flertall vil peke på at alle partier har mulighet til å sette seg inn i sakene som skal opp i formannskapet. De har tilgang til møteinnkalling og sakspapirer. De kan eventuelt også delta i møtene som tilhørere. Tilgangen til informasjon er det dermed praktiske løsninger på. Hvis alle partier foreslås å skulle delta på like fot i formannskapet, så utjevner man det politiske styrkeforhold og den forholdsmessighet som valgresultatet til enhver tid tilsier. Det er hvis partier med lav tilslutning skal ha samme innflytelse som partier med stor tilslutning at det skapes et demokratisk problem.

6.3 Retningslinjer for folkevalgte organer - Særlig om innholdet i reglement for kommunestyret.

Når man ikke medregner lov- og forskriftsbestemmelser som gjelder for alle kommuner og holder godtgjørelsesreglementet utenfor så har man i Ringerike kommune fastsatt to egne retningslinjer for folkevalgte organer

- Den ene generelle retningslinjen i Ringerike er delegeringsreglementet som avgjør hvilken myndighet de ulike organer er tillagt (hhv. ordfører, formannskap, hovedkomiteene, klagenemnda og administrasjonen). Reglementet er beskrevet i kapittel 5 og omtales særskilt i punkt 7.3 så det nevnes ikke mer her.
- Den andre retningslinjen er «*Reglement for kommunestyret i Ringerike kommune*» som ble vedtatt av kommunestyret 22. desember 2009. Et tidligere reglement vedtatt den 29. september 1994 gjaldt både kommunestyret og formannskap. Det er ikke undersøkt av utvalget om dette ble opphevet av det siste, men det antas å være tilfelle.

Utvalget har i sine diskusjoner ikke funnet at verken delegeringsreglementet eller kommunestyrets reglement setter begrensninger for det politiske arbeidet. De endringer man eventuelt vil gjøre, er det altså i stor grad rom for i reglementet.

Det har kommet klart til uttrykk utvalgets diskusjoner at man ikke nødvendigvis trenger flere reglementer, men at de regler man har bør være tydelige og bli benyttet i praksis dvs. faktisk etterlevd.

Utvalget fastslår imidlertid at dagens kommunestyre reglement legger til rette for at det i tillegg til ordinære vedtaksmøter kan benyttes

a) Arbeidsmøter, jfr. reglementets § 6

Arbeidsmøter er iht. reglementet knyttet til initiativ, behandling og iverksetting av politiske prosesser. Blant de alternative arbeids- og møteformer som beskrives er temamøter, muntlige høringer eller åpne arbeidsmøter. Temamøter der man inviterer eksterne foredragsholdere eller lager en særskilt presentasjon er allerede tatt i bruk dels som egne møter, men også som delmøter før ordinære vedtaksmøter.

De andre møteformene som er nevnt i § 6, åpne høringer og åpne arbeidsmøter, som begge er egnet til å øke de folkevalgtes initiativmuligheter, er så langt ikke benyttet. Man har dermed få eller ingen erfaring med denne møteformen.

b) Adhockomiteer

Reglementets § 7 åpner for å opprette adhockomiteer som kan gis et konkret mandat og tidsbegrensede oppgaver, og skal levere sin tilråding eller innstilling til kommunestyret.

Utvalget har merket seg at denne muligheten ikke er forbeholdt kommunestyret.

Kommunestyret har gitt hovedkomiteene samme adgang til å opprette ad hoc utvalg og det vises til delegeringsreglementet punkt 2.2 som gjelder for alle hovedkomiteene

«Kommunestyret delegerer myndighet til hovedkomiteene slik at de kan opprette «ad hoc» - utvalg til forberedende behandling av saker og til å utføre særskilte verv innenfor de respektive hovedkomiteenes område.

Valg av medlemmer og fastsettelse av mandat for slike «ad hoc» - utvalg foretas av de respektive hovedkomiteene.

«Ad hoc» - utvalgene kan gis myndighet til å avgjøre enkeltsaker som har direkte tilknytning til «ad hoc» - utvalgets oppdrag, jf. også kommunelovens § 10 nr. 5. Innstilling fra «ad hoc» - utvalg skal fremmes til videre behandling via rådmannen.»

Strukturutvalget vil peke på at man ved oppnevning av ad-hoc komiteer ikke trenger å begrense seg til personer som deltar i politisk arbeid eller er folkevalgte representanter. Som det fremgår av reglementet så står det hovedkomiteene fritt å foreta valg og fastsette mandat for «ad hoc» utvalg.

c) Saksordfører i adhockomiteer

I reglementet for kommunestyret § 8 fremgår at

«Som ledd i arbeidet med å utvikle og styrke den politiske virksomheten i kommunestyret, bidra til utviklingen av folkevalgtrollen og gjøre politisk arbeid mer interessant for flere folkevalgte kan kommunestyret oppnevne saksordfører når det opprettes en adhoc komite for en bestemt sak eller en bestemt utrednings- eller utviklingsoppgave.»

Ut fra reglementet synes det som om muligheten til å oppnevne saksordfører begrenser seg til tilfeller det oppnevnes en «ad hoc» komite eller bestemte utredningsoppdrag.

I utvalgets diskusjoner har det vært fremmet forslag om at man vurderer å benytte denne muligheten i større utstrekning også i ordinære saker. Utvalget kjenner kun til at denne arbeidsformen har vært benyttet i en enkeltsak. Ordningen med saksordfører vil etter utvalgets mening være særlig egnet i større saker slik som større plansaker herunder kommuneplaner, helseplaner mv.

Utvalget er av den oppfatning at det bør lages en egen veiledning for saksordførers arbeid. Veiledningen kan gjøres kort, men gi en mer utfyllende beskrivelse enn den som følger av kommunestyrereglementets § 8.

d) Oppsummering:

Utvalgets konklusjon er at dersom man ønsker å endre arbeidsformer, så er det allerede lagt til rette for det. Reglementene utgjør med andre ord ingen hemsko for nyvinninger i arbeidsformen.

Strukturutvalget er også av den oppfatning at reglement for kommunestyret må legges til grunn for andre folkevalgte organer så langt reglene passer. Reglementet bør endres slik at dette fremkommer.

Det har vært diskutert i utvalget om kontrollutvalget og administrasjonsutvalget utfører sin rolle i samsvar med hva som anses riktig. Det er imidlertid omtalt særskilt i hhv. rapportens punkt 7.1.4 og 7.1.5.

6.4 Informasjon

Selv om det ikke direkte følger av mandatet, så har strukturutvalget likevel drøftet informasjon. Utvalget har først konstatert det selvsagte, nemlig at man til enhver tid må sørge for oppfyllelse av de krav til møteoffentlighet og dokumentoffentlighet som stilles i henholdsvis kommuneloven og offentlighetsloven.

Utvalget har i denne sammenheng konkludert med at det til vanlig er ganske begrenset med tilhørere i møtene, og dermed få som benytter seg av møteoffentlighet bortsett fra enkelte medier. Det er brakt på bane i utvalget at flere innbyggere kan ha interesse av å følge møtene, men de ikke har ikke så stor interesse at de fysisk møter opp.

En overføring fra møtene i form av lydopptak som sendes direkte, streaming, og andre tekniske løsninger bør være enkelt å få til og utvalget foreslår at det gjøres noe med dette. Dette er trolig i første rekke aktuelt for møter i formannskap og kommunestyre. Flere medlemmer i strukturutvalget påpeker at andre kommuner har etablert slike løsninger for lenge siden og at Ringerike ligger langt tilbake på dette feltet.

Strukturutvalget har merket seg at administrasjonen arbeider med en kommunikasjonsstrategi, noe som vil hjelpe.

Utvalget mener kommunen også må ta en mer aktiv rolle i å kommunisere hva som gjøres og hva som skjer. Formidlingen overlates i dag i stor grad til andre og selv de folkevalgte kan enkelte ganger ha vanskeligheter med å gjenkjenne både sakene og innholdet i de politiske vedtakene de selv har fattet.

Informasjonen bør ikke bare skje i annonser i avisen, men i større grad bør kommunens nettside og andre informasjonskanaler benyttes til å opplyse om hva som skjer. Positive nyheter bør fremheves. Dessuten bør man vektlegge informasjon om større saker og med dette menes saker som berører mange innbyggere. Utvalget pekert særlig på kommuneplanarbeid og kommunedelplaner. Det bør initieres en fast prosedyre for kommunikasjon med publikum i slike saker.

Enkeltmedlemmer i utvalget fremhever at det er viktig at informasjonen ikke bare har Ringerikes egne innbyggere som målgruppe, men at man har i tankene at informasjonen også bør gjøre Ringerike interessant i et større perspektiv og for folk og næringsliv utenfor kommunens grenser. Særlig gjelder dette i en tid da kommunen har ambisjon om vekst.

Andre i utvalget har fremhevet betydningen av å tilpasse kommunens informasjon til de nye informasjonskanaler som de yngre benytter. Annonser i Ring Blad er vel og bra for mange, men en del unge finner all sin informasjon på nett.

6.5 Partiene

Å vurdere de ulike partigruppenes arbeidsform er ikke direkte del av strukturutvalgets mandat.

Partigruppenes arbeidsform og valg av medlemmer til sentrale verv i folkevalgte organer har imidlertid stor betydning for hvor godt kommunens folkevalgte organer lykkes i sitt arbeid. Strukturutvalget har derfor berørt emnet i sine diskusjoner. De problemstillinger som har kommet opp er følgende:

- De enkelte partigruppene har selv ansvaret for at deres egne medlemmer opplever å få meningsfulle politiske oppgaver og derigjennom sikre deltakelse og engasjement i egen gruppe. Dette vil i særlig grad gjelde de store partiene. Dette behøver ikke bety at alle har verv.
- Det påhviler partiene et ansvar et ansvar for å sikre rett person på rett plass. Enkelte verv i folkevalgte organer kan kreve egenskaper som ikke alle besitter, for eksempel evne til kommunikasjon, evne samarbeid innad i gruppen og utad, evne til å være samlende samt erfaring og innsikt i saksgang. Partigruppene må være seg dette bevisst når kandidater til ulike verv fremmes. Samtidig er det pekt på at når både geografiske hensyn, kjønnsfordeling og andre hensyn skal ivaretas så medfører det at man får finne kompromisser.
- Det er stilt spørsmål ved om partiene noen ganger kan se utover egne interesser og vurdere om kommunen kan være tjent med ikke å utelukke dyktige opposisjonspolitikere fra å bli valgt til sentrale verv.

Det har også kommet frem i strukturutvalgets diskusjoner at hvis folkevalgte får opplysninger fra innbyggere som er part i en sak og dette er opplysninger som ikke er nevnt i saksfremlegg, så bør man forespørre rådmannen om å få en avklaring fra administrasjonen.

Da kan man få svar og eventuelt rydde av veien tendensiøse fakta og eventuelle uriktige opplysninger slik at man slipper å bruke tid på slikt i debatten og skape usikkerhet omkring beslutningsgrunnlaget. Noen ganger kan det ha vært hele partens hensikt med å kontakte de folkevalgte.

6.6 Kan endringer i arbeidsform og møtehypighet bedre rekrutteringen til politisk arbeid?

Utvalget har drøftet at det kan være lettere for noen å ta politiske verv enn for andre og hva som kan gjøres av tiltak..

Det er i utvalget pekt på at ansatte i det private antas å lettere komme i et krysspress ift. arbeidsgiver eller egen virksomhet. Det samme krysspresset «tidsklemma» kan gjøre seg gjeldende for småbarnsforeldre. Det medvirker til at personer i nevnte livssituasjoner frasier seg verv. Det reduserer muligheten for å få et representativt demokrati. Et botemiddel utvalget har diskutert er å ta møter på dagtid, men det vil ikke lette krysspresset for de grupper som har forpliktelser i jobbsammenheng.

Utvalget mener også det vil være lettere å ta på seg verv om tidsrammene for møtene blir strammere. Det er eksempelvis slik at når temamøte holdes før vedtaksmøte, så starter selve vedtaksmøtet ikke sjelden først 19.00-19.30, dvs. 3 timer etter oppmøtetidspunkt. Utvalget mener det bør holdes egne temamøter høst og vår, og at det for øvrig kan avholdes ordinære møter.

Et annet problem som er påpekt i utvalget er at møtestrukturen åpner for møter alle ukedager. Det vil være en forbedring dersom man gjennomfører møter på faste ukedag. Det gir større forutsigbarhet og gjøre det lettere å kombinere politiske verv med andre aktiviteter. Medlemmer i utvalget viser til at slike ordninger bl.a. er innført både i Drammen og Ringsaker.

Det fremheves at også reduksjon av dokumentmengden som er omtalt på annet sted i rapporten i seg selv vil virke positivt.

Utvalget foreslår å prøve ut noen av de ovenfor nevnte tiltak.

6.7 Uskrevne normer for «folkeskikk»

Det er ikke del av utvalgets mandat å vurdere de folkevalgtes opptreden overfor hverandre og utad. Samtidig er det ikke tvil om at de normer man har for samarbeid og debatt vil prege hvor godt man arbeider sammen. Hvordan man fremtrer i de folkevalgte organer vil også ha betydning for omdømme.

Det har følgelig vært nevnt i strukturutvalgets diskusjoner at de folkevalgte bør være bevisst hvordan de opptrer overfor hverandre, og for så vidt overfor administrasjon og utad. Tre eksempler fra diskusjonen:

- Enkle regler som å hilse på hverandre og opptre respektfullt overfor hverandre tross ulike meninger er noe som bør tilstrebes både i og utenfor møter selv om reglementene ikke direkte pålegger de folkevalgte slike plikter.
- Et annet tenkt eksempel kan være at man som folkevalgt mottar faktaopplysninger fra en innbygger om en enkeltsak og dette er opplysninger som trenger avklaring. Da kan det være like hensiktsmessig å avklare opplysningen med administrasjonen fremfor å ta det opp fra talerstolen i kommunestyremøtet for å markere seg.
- Et innlegg i media som går langt i å ligne et personangrep på en folkevalgt «kollega» vil ikke gi det beste grunnlag for senere gjensidig tillit og respekt.

De fleste vil være enige i at overholdelse av slike uskrevne regler for politisk skikk og bruk er viktige i hverdagen og har relevans i diskusjonen av arbeidsform.

Kapittel 7. Erfaringsinnhenting

I mandatet er det fastsatt at utvalget blant annet skal gi

«En beskrivelse av strukturen for de politiske utvalg i Ringerike kommune og utvalgenes størrelse, arbeidsfordeling seg i mellom og arbeidsform, herunder møtehyppighet.»

De foregående kapitlene er i stor grad en faktabeskrivelse som har tatt sikte på å besvare denne delen av mandatet. Mandatet fastsetter i tillegg at utvalget skal gi:

«En beskrivelse av de erfaringer politikerne og administrasjonen i Ringerike har når det gjelder hovedkomiteenes, formannskapets og kommunestyrets størrelse, arbeidsdeling seg i mellom og arbeidsform, herunder møtehyppighet»

I dette kapitlet fremgår utvalgets syn/diskusjoner knyttet til hvordan dagens organisering fungerer, hva som kan bedres og hvilke endringer man kan se for seg for fremtiden.

7.1 Politiske strukturer

7.1.1 Kommunestyrets størrelse

Utvalget har diskutert hvorvidt man ønsker en reduksjon i antall kommunestyrerepresentanter. Kommuneloven krever kun et minimum på 27. I mandatet er det bedt om en sammenligning mellom Ringerike og 3-5 andre bykommuner og oversikten inngår i rapportens punkt 2.8.1. Ringerike har med sine 43 representanter flere enn de fleste andre kommuner i utvalget. Utvalget mener at det antallet som er hensiktsmessig for Ringerike må være avgjørende og har vektlagt følgende:

Ringerike er betydelig større i areal enn de kommuner det er sammenlignet med og skal det sikres at de ulike lokalsamfunn i Ringerike (Nes i Ådal m. fl.) blir representert, er det nødvendig med en viss størrelse. Det er også påpekt at ved en reduksjon av antallet risikerer man en profesjonalisering bort fra folkestyret.

7.1.2 Formannskapets størrelse

Utvalget har kort drøftet formannskapets størrelse, og innser at det er større enn i sammenlignbare kommuner, men også for formannskapets del er hovedsynspunkter at man ikke vil endre antall.

Det har vært berørt i utvalgets drøftelser at også de tre hovedkomitelederne ofte møter, men de har ingen formell rolle og verken tale og forslagsrett formannskapet så ordningen utgjør ikke noe problem. Det må stå utvalgslederne fritt å møte.

7.1.3 Komiteer og utvalg

I Ringerike er det 3 hovedkomiteer. Når det gjelder erfaringer med komiteene og deres funksjon i dag har utvalget drøftet følgende:

- Hva som rent faktisk er hovedkomiteenes rolle i dag sett opp mot det som var komiteenes tiltenkte rolle da de ble besluttet
- Komiteenes ansvar iht. delegeringsreglementet sett opp mot hvordan de opplever sin rolle.
- Bakgrunn for valg av navnet komite som i kommunelovens forstand har en litt annen rolle enn et utvalg.

Utvalget fastslår at iht. den myndighet som komiteene er tillagt i delegeringsreglementet så er de å anse som utvalg. Årsaken til at man i sin tid valgte å kalle utvalgene for komiteer var for å velge en betegnelse som ikke ga så sterke føringer i retning av selvstendighet. Ordvalget var følgelig bevisst, men villedende fordi komiteene strengt tatt har rollen som utvalg. Etter drøfting har utvalget fastslått at:

- Komiteene bør kalles utvalg, som de reelt sett er.
- Hovedkomiteene fungerer etter strukturutvalgets syn ikke godt nok.
- Delegeringsreglementet gir komiteene (utvalgene) betydelig avgjørelsesmyndighet innen sitt arbeidsfelt, og tillegger komiteene en betydelig mer selvstendig rolle enn de selv opplever å ha.
- Intensjonen om at komiteene (utvalgene) skulle ta initiativ til å få utredet saker har ikke blitt oppfylt. Utvalgene har vært passive når det gjelder å be om utredning av saker. De bør i større grad selv ta initiativ til å løfte frem saker innenfor sitt ansvarsområde. I delegeringsreglementet er komiteene til og med gitt myndighet til å opprette «ad hoc» utvalg til forberedende behandling av saker og til å utføre særskilte verv innenfor de respektive hovedkomiteenes område.
- Det har også vært fremmet forslag i strukturutvalgets diskusjoner om at komiteene kanskje burde kunne innstille direkte til kommunestyret. Utvalget mener at hvis komiteene får eller tar større initiativ kan man få diskusjoner basert på politiske innspill fra komiteene. At komiteene innstiller direkte uten videre utredning anser strukturutvalget som lite hensiktsmessig. Saksgangen må være at medlemmer i komiteen tar opp saker, og dersom det blir flertall for at forslaget utredes, så bes rådmannen følge opp. Årsaken til at strukturutvalget mener initiativ må kanaliseres på denne måten er at man ikke må gå utenom rådmannens ansvar for å utrede og lage innstillinger. Det er ikke verken realistisk eller korrekt om komiteene skal utrede på egen hånd eller ta initiativ uten at rådmannen er inne i saken. Utvalget vil også peke på at kommunestyret bare sjelden ber hovedkomiteene (utvalgene) se nærmere på enkeltsaker, noe det er anledning til. Dette kan bedres.
- Dersom hovedkomiteene (hovedutvalgene) skal kunne fungere i samsvar med ovennevnte så bør man vurdere endringer i dagens ordning der formannskapet tar stilling i alle budsjettsaker. Dagens ordning medfører at formannskapet kan sette stopp for enhver beslutning som krever budsjettmidler. Utvalget har drøftet at et mulig grep for å styrke hovedkomiteene (utvalgenes) rolle vil være å tildele dem en budsjettpost de kan benytte til «å løfte» saker.

- Enkelte i utvalget har vært inne på at bedret politikeropplæring kan medvirke til at de folkevalgte i større grad forstår hva som ligger i delegeringsreglementet og hvordan delegert myndighet kan ivaretas. I dag synes det å være avstand mellom det handlingsrom man har, og det hovedkomiteene (utvalgene) faktisk benytter. Det er også en uklar grensegang mellom hva som oppfattes som en «kurant» sak og hva som er en prinsipiell sak. I strukturutvalget er det imidlertid også gitt uttrykk for at det ikke bare handler om opplæring, men at den enkelte kan spørre selv og dessuten må komiteene selv kunne sette seg inn i rammene for sin egen myndighet.

Strukturutvalget har som en konsekvens av sine drøftinger også vurdert om man bør benytte seg av muligheten til å ha saksordfører i større saker. Det kan medvirke til å bedre svakheter som det er pekt på i utvalgets diskusjoner. Det kan gi et større politisk engasjement, bedre initiativmulighet for dem som får rollen og sikre en bedre politisk forankring av sakene. Det har imidlertid vært ulike syn i utvalget når det gjelder bruk av saksordfører. Enkelte er skeptisk til nytten, og baserer sitt syn på egne erfaringer fra andre kommuner der ordningen er benyttet. Andre er positive, men vektlegger at saksordfører i første rekke er ment å ha en praktisk rolle med å løse saken gjennom.

Utvalget har under diskusjonen om hovedkomiteene kort vurdert om uklare grenselinjer mellom de 3 hovedkomiteene overhodet er en problemstilling. Utvalget har kommet til at dette ikke er noe praktisk problem og følgelig ikke noe å tenke mer på.

7.1.4 Administrasjonsutvalg og andre organer med tilgrensende og overlappende oppgaver.

I rapportens punkt 2.3.6 er det redegjort for administrasjonsutvalget, men også for arbeidsgiverutvalget som har tilgrensende og likeartede oppgaver. Det vises til redegjørelsen der.

Som påpekt foran er det iht. kommunelovens forarbeider blant annet angitt følgende om administrasjonsutvalgets oppgaver:

«Kommunestyret bestemmer selv, eventuelt etter forhandlinger med de ansattes organisasjoner, hvilke saker som skal legges til administrasjonsutvalget og hvilken myndighet utvalget skal ha.»

I juridisk teori (Bernt/Overås kommentarutgave til kommuneloven) fremgår at loven åpner for fleksible løsninger. Yttergrensen for administrasjonsutvalgets oppgaver er på den ene side at utvalget gjennom lovbestemmelsen i kommuneloven § 25 er forutsatt å ha noe å si på det aktuelle området, men samtidig kan utvalget ikke tildeles så omfattende oppgaver at det fortrenger rådmannens fullmakter som øverste leder for administrasjonen.

Som nevnt i punkt 2.3.6 så fastsetter også hovedavtalen at kommunen har et partssammensatt utvalg som administrasjonsutvalget, jfr. hovedavtalen § 4:

«Det skal i alle kommuner og fylkeskommuner opprettes et eller flere partssammensatte utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver

og de ansatte med mindre partene avtaler at slike saker skal behandles på en annen måte jfr. kommuneloven § 25»

Et administrasjonsutvalg må man ha. I Ringerike kommune har imidlertid utvalget få møter og det er etter strukturutvalget oppfatning i dag uklare grenser mellom det mandat administrasjonsutvalget har og de retningslinjer som gjelder arbeidsgiverutvalget, og ikke minst den myndighet som er delegert til rådmannen i henhold til delegeringsreglementet.

Strukturutvalget vil derfor foreslå at kommunestyret definerer på nytt hvilken rolle administrasjonsutvalget skal ha og nedfelle det i en retningslinje/reglement. Et nytt reglement må utformes slik at det ikke kommer i konflikt med den fullmakt som gjennom delegeringsreglementet er lagt til rådmannen på personalområdet. Som det er redegjort for i denne rapportens punkt 5.3 er rådmannen gjennom delegeringsreglementet blant annet tillagt:

- All myndighet i personalsaker
- Å foreta ansettelse i alle stillinger

Strukturutvalget er også av den oppfatning at det bør vurderes om arbeidsgiverutvalget – som uansett er forutsatt å arbeide etter retningslinjer gitt av formannskapet – bør nedlegges og oppgavene ivaretas av formannskapet. Det er slik strukturutvalget ser det en motsetning mellom at formannskapet er økonomiutvalg, men ikke skal godkjenne profil for lønnsoppgjør, at formannskapet skal ha medarbeidersamtale med rådmannen, men ikke fastsette lønn, at formannskapet skal sette rammer for arbeidet, men arbeidsgiverutvalget fatte endelig vedtak og inngå bindende avtaler.

7.1.5 Kontrollutvalget

I utvalgets diskusjoner har det vært drøftet om kontrollutvalget går for langt i sine oppgaver. En del av utvalget mener at kontrollutvalget i noen grad går noe langt i utøvelse av sitt tilsyn. Nærmere bestemt at kontrollutvalget for forvaltningsrevisjoners del ikke bare nøyer seg med å peke på avvik, men anviser løsninger – noe som etter enkelte utvalgsmedlemmers syn bør tilligge kommunestyret og rådmann å finne. Andre i utvalget mener kontrollutvalget beveger seg innenfor mandatet.

Uenigheten er først og fremst knyttet til forvaltningsrevisjon, ikke de oppgaver som knytter seg til kontrollutvalgets tilsyn med regnskapsrevisjon og selskapskontroll. Grunnet uenigheten er det hensiktsmessig å gå inn på de regler som gjelder forvaltningsrevisjon spesielt.

Kommuneloven § 77 fastsetter reglene om kontrollutvalgets organisering og oppgaver. Dette er allerede omtalt i rapportens punkt 2.3.5 er det vises til fremstillingen der. Med hjemmel i kommuneloven § 77 er det fastsatt mer utfyllende regler i en egen forskrift av 15. juni 2004 om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner. Reglene om forvaltningsrevisjon er tatt inn i forskriftens kapittel 5. En summarisk gjengivelse av pliktene er at:

- Kontrollutvalget skal påse at kommunens virksomhet årlig blir gjenstand for forvaltningsrevisjon, jfr. § 9
- Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden lage en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon, jfr. § 10 og kommunestyret skal vedta planen basert på en overordnet analyse av kommunens virksomhet ut fra risiko- og

vesentlighetsvurderinger for å identifisere hvilke områder som har behov for forvaltningsrevisjon.

- Kontrollutvalget avgir rapport om de forvaltningsrevisjoner som er gjennomført og resultatet av disse, jfr. § 11
- Kontrollutvalget skal påse at kommunestyrets vedtak i tilknytning til behandling av forvaltningsrevisjonsrapporter følges opp, jfr. § 12.

Det er ikke kontrollutvalget selv, men en revisor som står for revisjonen. Det kan være revisor ansatt i kommunen, men også interkommunal revisjonsenhet eller et revisjonsselskap.

Ringerike benytter en interkommunal revisjonsenhet. Med hjemmel i kommuneloven er det fastsatt en egen forskrift av 15. juni 2004 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner som i kapittel 3 inneholder utfyllende regler om hvordan forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres.

§ 7. Forvaltningsrevisjonens innhold

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger. Herunder om

- a) forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger,*
- b) forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,*
- c) regelverket etterleves,*
- d) forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,*
- e) beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,*
- f) resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd.*

Gjennomføring og rapportering av forvaltningsrevisjon skal skje i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, og det skal etableres revisjonskriterier for det enkelte prosjekt.

I forskriftens § 8 fastsettes at revisor fortløpende skal rapportere til kontrollutvalget om resultatene av gjennomførte forvaltningsrevisjoner. Rådmannen skal gis anledning til å gi uttrykk for sitt syn på de forhold som fremgår av rapporten og rådmannens kommentarer skal fremgå av rapporten.

Når enkeltmedlemmer i utvalget påpeker at et tilsynsorgan som kontrollutvalget, i første rekke skal påpeke svikt og manglende måloppnåelse og ikke begi seg inn på å beskrive løsninger som kan oppfattes som en instruks om veivalg for å nå målet, så er det korrekt. Utvalget fastslår imidlertid at slik § 7 om forvaltningsrevisjon er utformet, så går det ikke noen klar grense for hva revisjonsrapportene skal inneholde. Når revisjonen for eksempel har i oppgave å påpeke om forvaltningens ressursbruk er effektiv ift. målene som er satt opp (§ 7, 1 bokstav

b) og om forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er effektive (§ 7, 1 bokstav d) er det vanskelig å ikke eksemplifisere alternativer.

Utvalget er av den oppfatning at kommunestyret for å løse uenigheter kan gi kontrollutvalget retningslinjer for hvordan de vil ha revisjonsrapportene slik at de får en hensiktsmessig form.

7.1.4 Hvordan fungerer samhandlingen mellom de folkevalgte organer og rådmannen

Strukturutvalget har drøftet hvorvidt den mengde saker og saksdokumenter som legges frem kan reduseres og i så fall hva som skal til. Dette dreier seg om to spørsmål; Det ene spørsmålet er hvor langt administrasjonens avgjørelsesmyndighet går, noe som i prinsippet avgjøres av delegeringsreglementet. Det andre spørsmålet er hvor mye dokumentasjon de politiske utvalg trenger for å være i stand til å ta stilling til saker.

Hvor langt strekker administrasjonens avgjørelsesmyndighet seg?

Uferdig. Spørsmålsstillinger:

- 1. Kan man trekke grensen mellom politisk avgjørelse og administrativ avgjørelse et annet sted?*
- 2. Har man tillit til at administrasjonen kan håndtere flere saker?*
- 3. Svekker det lokaldemokratiet i så fall?*

Hvor mye dokumentasjon trenger de politiske utvalgene å få?

Noen ganger er mengden dokumenter som legges frem for de folkevalgte helt overveldende. Som eksempel er det i utvalgets diskusjoner nevnt at det til ett møte i HMA ble lagt frem 1200 sider. Selv om ikke alt er nødvendig å lese, så er mengden overveldende og de grunnleggende politiske valg kan bli borte i mengden selv til tross for at administrasjonen i saksfremleggene bestreber seg på å løfte frem det essensielle. I lys av dette blir mengden dokumenter en reell fare for demokratiet. Man mister kort sagt de politiske veivalgene av syne. I denne forbindelse kan det være grunn til å løfte frem det reglementets § 3 fastsetter om kommunestyrets arbeid (med mine understrekninger):

«Kommunestyret skal være hovedarena for den politiske debatten i kommunen. Visjoner, overordnede målsetninger, verdivalg og prioriteringer skal prege oppgaver, arbeid og debatt i kommunestyret. Både sakskart og møte og arbeidsformer skulle tilpasses en rolle hvor kommunestyret, i tillegg til å fatte nødvendige vedtak i saker når det er bestemt, skal ligge i forkant av utviklingen og «sette den politiske dagsorden» og være initiativtaker og premissleverandør for viktige saker og politiske prosesser»

Hvis man skal lete etter årsaker hos de folkevalgte til at denne situasjonen oppstår, så ligger noe trolig i følgende:

- Mindre tillit til administrasjon enn ønskelig, og at administrasjonen følge av tillitsbrist og frykt for kritikk velger å overlate alt til de folkevalgte for å være «på den sikre side.»
- At de folkevalgte benytter kritikk av saksutredning som et politisk virkemiddel for å utsette saken eller sikre omkamp (en form for filibustertaktikk). Administrasjonen er ikke alltid kjent med de bakenforliggende motivene for kritikken, og kritikken som kanskje ikke engang var oppriktig ment, men hadde et annet formål, leder til at administrasjonen blir unødig hemmet og ineffektiv i videre saksgang.
- At de folkevalgte ikke evner å fjerne seg fra sitt faglige ståsted og se det politiske. Et tenkt eksempel kan være at i en politisk sak om skolestruktur så vil en folkevalgt arkitekt ha sterkere meninger om skolebyggenes estetikk og en folkevalgt byggingeniør sterkere meninger om materialvalg og dimensjonering, enn de to vil ha av spørsmål som behov, skolestruktur og økonomi. Estetikk og konstruksjon er viktige når skoler skal bygges, men kanskje ikke det politisk sentrale i saken om skolestruktur som helhet.

Administrasjonen på sin side kan legge frem mer enn nødvendig ut fra følgende motiver:

- Frykt for kritikk fra de folkevalgte for at saken ikke er godt nok opplyst med mindre alle dokumenter og detaljer er med.
- Frykt for kritikk fra dem saken angår. Gjennom sin kontakt med politikere skaper partene kanskje unødig tvil om saken og mener den ikke er forsvarlig utredet, noe som igjen fører til utsettelse. Et mottrekk fra administrasjonen blir å «overdokumentere».
- Manglende evne eller mot til «å spisse» de politiske spørsmål i saken. Det kan igjen skyldes for liten tid til å få fremlagt kjernen i saken, men også tilbakeholdenhet med å gå ut av rollen som administrasjon og bevege seg inn i politiske valg.

Løsningen for å redusere det store volumet saksdokumenter kan være å benytte en ordning der politikerne gjøres oppmerksom på hvilke grunnlagsdokumenter som er tilgjengelige og så på egen hånd kan gå inn i disse om ønskelig.

I utvalgets diskusjoner har det vært pekt på at man i det minste tidligere i større grad opererte med «utrykte vedlegg», altså vedlegg de folkevalgte ble gjort kjent med, men som ikke fulgte saken. Da fikk representantene informasjon om dokumentet, men ingen forpliktelse til å sette seg inn i det hele.

En rettesnor som har vært foreslått i diskusjonen når det gjelder å avgjøre mengden dokumenter som legges frem, er å stille spørsmålet; Hva trenger de folkevalgte å vite for å treffe en god beslutning ?

Nødvendigheten av at selve vedtakene er mest mulig presist utformet har også vært pekt på. I motsatt fall blir vedtaket tolket i flere retninger og behovet for oppklarende dokumenter større.

I utvalgets diskusjoner har det også vært pekt på at hvor mye som må beskrives og legges frem naturligvis avhenger av hva slags sak det gjelder og følgende utsagn fra ett av utvalgsmedlemmene eksemplifiserer poenget:

«Å ha en godt dokumentert tertialrapport er en ting, en teknisk beregning ifm. utvidelse av Monserud er noe annet»

Etter utvalgets syn vil også en ordning med saksordfører, som utvalget har drøftet, vil også kunne avhjelpe behovet for omfattende saksdokumenter.

I tillegg er det mulig man gjennom en form for muntlig dialog mellom administrasjon og utvalg kan redusere behovet for at alle forhold skal skriftliggjøres. Det er imidlertid helt avgjørende at man uansett form beholder dokumentasjonen slik at vedtak og hva de bygger på er etterprøvbart.

7.3 Delegeringsreglement

En kortfattet beskrivelse av delegeringsreglementets oppbygning og hovedinnhold er beskrevet i kapittel 5 og det vises til hva som står der. Utvalget har diskutert hvorvidt dagens delegeringsreglement fungerer etter hensikten.

Utvalgets vurdering, etter å ha vurdert delegeringsreglementets faktiske innhold, er at heller ikke delegeringsreglementet er til hinder for endringer.

At de ulike hovedkomiteene opplever å ikke ha tilstrekkelig avgjørelsesmyndighet, må etter utvalgets mening bero på en misforståelse. Gjennom reglementet har kommunestyret delegert sin myndighet så langt det overhodet er mulig. Realiteten synes dermed å være at komiteene/utvalgene ikke har tradisjon for å gripe og forvalte den myndighet de faktisk er tildelt.

7.4 Godtgjørelsesreglement

Av mandatet fremgår at utvalget skal vurdere og drøfte om godtgjøringsreglement gjenspeiler ønsket praksis og eventuelt foreslå forbedringer. Dagens godtgjøringsreglement ble vedtatt den 24. september 2009 og er således ikke så mange år gammelt. Likevel har det visst seg at det ikke er enkelt å praktisere.

Utvalget har vurdert om det er godtgjørelsesreglementet i seg selv som er et problem eller om satsene oppleves som for lave.

7.4.1 Er godtgjørelsesreglementet klart nok?

Det som har fremkommet i utvalgets diskusjon er at godtgjøringsreglementet er alt for utydelig og medfører en lang rekke tolkningsvansker. Sekretariatet er forespurt og de har opplyst at det er en rekke spørsmål som byr på tvil.

Noen av problemstillingene er følgende:

- Gruppeleder får fast årlig godtgjøring. Skal da eventuell felles gruppeleder ha godtgjøring for både egen gruppe og fellesgruppe?
- Reglene for avkorting av fast godtgjøring ved fravær er uklare og dermed vanskelige å praktisere.
- Reglene om godtgjøring til vararepresentanter omfatter kun de verv som omfattes av fast godtgjøring. Da verken kommunestyrerepresentantene eller medlemmene av administrasjonsutvalget har fast godtgjøring, så har kompensering av varamedlemmer ingen hjemmel i godtgjørelsesreglementet.
- Det er fastsatt 750,- kroner i møtgodtgjørelse per møtedag for medlemmer av styrer, nemnder, utvalg og komiteer. Når det er møte i flere organ samme dag gis nå full utbetaling for hvert møte mot en enkelt godtgjørelse tidligere. Det har vært uklar praksis.
- For skyssgodtgjørelse er det uklart om man skal regne hjemmeadresse – rådhuset eller arbeidssted- rådhuset, når vedkommende har fast arbeidssted nærmere.
- Det har også vært problemstillinger knyttet til at enkelte må frasi seg godtgjørelse grunnet at de er i en AFP ordning med tak for inntekt.

De problemstillingene som er klarlagt viser med all tydelighet at godtgjørelsesreglementet i seg selv er et problem og det er nødvendig å revidere reglementet. På sikt bør det gjøres en fullstendig revisjon, men det vil ta noe tid inntil videre er det en mulighet å utbedre de konkrete svakheter man er kjent med, dvs. de problemstillinger som er listet ovenfor.

7.4.2 Er det grunn til å endre satsene?

Utvalget har også diskutert satsenes størrelse. I utvalgets diskusjon er det fremhevet at godtgjørelsen aldri vil bli hovedmotivasjonen for politisk arbeid, men omfanget oppgaver medfører at tidsbruken etterhvert er langt større enn det godtgjørelsen kompenserer. Det ligger altså en betydelig idealisme i oppgaven som folkevalgt. Det er mulig at satsene er et problem for rekruttering.

Utvalget har sett det naturlig å sammenligne godtgjørelsen som gis i Ringerike med de godtgjørelser som gis i andre sammenlignbare kommuner. Siden kommunene Hamar, Gjøvik, Kongsberg og Moss er brukt som sammenligningsgrunnlag i annen sammenheng, så har utvalget benyttet disse som eksempler også her.

Strukturutvalget vil innledningsvis peke på at det ikke lar seg gjøre å lage en fullgod sammenligning av godtgjørelser. Godtgjørelsesreglementene er forskjellig bygget opp og det kan for eksempel være at noen kommuner opererer med kombinasjoner av faste godtgjøringer og betaling per møte osv. Hva men velger å utbetale som kompensasjon for tapt arbeidstid mv. kan også variere. Sammenligningen er dermed kun en pekepinn og ikke noe fasitsvar på forskjeller og likheter.

Tabell: Oversikt over godtgjørelser i hhv. Ringerike og 4 andre kommuner¹

¹ Denne tabellen er ikke ferdig og er ikke korrekturlest.

	<i>Ringerike</i>	<i>Hamar</i>	<i>Gjøvik</i>	<i>Kongsberg</i>	<i>Moss</i>
Ordførers godtgjørelse	Heltid, lønn 585.000,-	Tilsvarende stortingsrep.		Fastsatt av kommunestyret til 726.570,-	Heltid, lønn tilsvarende stortingsrep.
Varaordførers godtgjørelse	Frikjøp 20 %, Får 20 % av ordførernivå	Frikjøp 100 %, Får 85 % av ordførernivå		Normalt 15 % av ordfører, særordn. denne perioden	Frikjøp 80 %, lønn 80 % av ordfører
Kommunestyre representanter.	750,- per møte	0,1 % av ordf. per møte		0,2 % av ordf. per møte, dvs. 1.453,-	700,- per møte unntatt de med fast godtgj.
Formannskaps medl.	3 % av ordfører	0,4 % av ordfører per møte			3 % til medlemmer Frikjøp den dag møtet finner sted
Hovedkomiteer /utvalgs medlemmer	4 % av ordfører til leder, 2 % til medlemmer			0,2 % av ordf. per møte, 1.453,- Leder gis 10 % av ordf. i fast godtgj. ,	Leder får 6 % av ordfører, 3 % til medlemmer
Gruppeleder	Fra 2,0 - til 3,5 % avheng. av gruppestørrelse			4,5 % av ordf. Dvs. 32.695,-	Leder får 6 % av ordfører. Frikjøp en dag ifm hvert møte
Kontrollutvalg	4 % av ordfører til leder, 2 % til medlemmer				Leder får 6 % av ordfører, 3 % til medlemmer

Vurdering:

Selv om tabellen ikke er noen «fasit» fordi godtgjørelsene i de ulike kommunene ikke lar seg sammenligne direkte, så synes det som om satsene som benyttes i Ringerike kommune gjennomgående er lave sammenlignet med de øvrige kommunene i utvalget.

Det skyldes dels at ordførers godtgjørelse som alle kommuner benytter som utgangspunkt for beregning av de andre satsene er lavere i Ringerike enn i andre kommuner. Dels skyldes det også at prosentsatsen er høyere i flere av de andre kommunene enn i Ringerike.

Strukturutvalget kan ikke se noen saklig begrunnelse for at satsene skal være lavere i Ringerike kommune enn i andre kommuner.

Det er samtidig ubehagelig for de folkevalgte å skulle foreslå og behandle forhøvelser i egen godtgjøring. Utvalget mener det kan være hensiktsmessig å følge andre kommuners eksempel og fastsette satsene som en gitt prosent av den til enhver tid gjeldende lønn for stortingsrepresentanter. Da er det en generell økning fastsatt av andre som blir styrende.

7.5 Prosess plan- og byggesak

Enkelte politiske prosesser er omfattende og regelbundne. Prosesser knyttet til reguleringsplan, kommuneplan, kommunedelplan og reguleringsplaner er eksempel på slike.

Utvalget har sett det formålstjenlig å drøfte hvilke retningslinjer som skal ligge til grunn ved de folkevalgtes behandling av slike planer. Den bakenforliggende årsak er at det i enkelttilfeller har vist seg at selv når planer kommer så langt som til 2. gangs behandling så anser de folkevalgte seg fortsatt helt fri til å komme med vesentlige nye momenter. Det medfører at de oppfattes å opptre uforutsigbart

For plansaker har plan- og bygningsloven omfattende saksbehandlingsregler som bl.a. omfatter følgende steg:

- Oppstartmøte
- Melding/varsel om oppstart,
- Eventuell utarbeidelse og vedtakelse av planprogram
- 1. gangs behandling i «fast utvalg for plansaker», dvs. HMA, eventuelt i formannskapet hva gjelder kommuneplan, kommunedelplan eller områdeplaner der kommuneøkonomien berøres.
- Offentlig ettersyn - Gjennomføring av høring/offentlig ettersyn og deretter
- 2. gangs behandling i fast utvalg for plansaker, dvs. HMA, eventuelt i formannskapet hva gjelder kommuneplan, kommunedelplan eller områdeplaner der kommuneøkonomien berøres.
- Kommunestyret vedtar planen.

Saksbehandlingsreglene tar sikte på å få frem alle interesser og hensyn og avveie dem så tidlig som mulig i prosessen, og så gradvis jobbe seg frem til løsninger.

Det legges ned meget betydelige kostnader og arbeid i planprosesser. Ved behandling av slike planer har særlig initiativtakerne en berettiget forventning om at hvis de har fulgt opp planprogrammet, så blir planene gradvis blir mer og mer bearbeidet og at problemstillinger som ønskes utredet klarlegges tidligst mulig. Videre har de en begrunnet forventning om at punkter det er oppnådd «enighet» om ikke vekkes til live, eller at det gjøres vesentlige endringer i forutsetningene på et sent tidspunkt i prosessen.

Utvalget vil fremheve at de folkevalgte må være seg dette bevisst. Det betyr ikke at man ikke kan vektlegge nye og avgjørende opplysninger dersom slike fremkommer på et sent tidspunkt.

8. Hovedfunn og forslag

8.1 Hovedfunn

Strukturutvalget anser at hovedkomiteene, heretter kalt hovedutvalgene, ikke fungerer godt nok når det gis uttrykk for at de har for lite å gjøre. Hovedutvalgene vurderes også som for passive når det gjelder å initiere egne saker.

Strukturutvalget fastslår at hovedutvalgene iht. delegeringsreglementet har betydelig avgjørelsesmyndighet innen sine arbeidsfelt og mer formell myndighet enn det de opplever å ha.

Strukturutvalget innser at det kan være et problem at hovedutvalgene ikke har mulighet til å treffe selvstendige avgjørelser med økonomisk betydning og at det bør ha mulighet til å ta initiativ til bruk av rammebudsjettet og har drøftet om hovedutvalgene bør ha større myndighet til å treffe avgjørelser med økonomiske konsekvenser, men utvalget har ikke samlet seg om dette.

Strukturutvalget er videre samstemt om at saker ikke sjelden behandles i unødig mange ledd. Strukturutvalget mener at dersom hovedutvalgene tar i bruk sine fullmakter vil dette løse seg selv.

Strukturutvalget anser at mengden enkeltsaker og lengden på møtene i kommunestyre, formannskap kan reduseres hvis flere saker sluttbehandles i utvalgene slik delegeringsreglementet gir dem vid adgang til.

Strukturutvalget skal ikke vurdere partiens arbeidsform, men vil med henvisning til rapportens punkt 6.5 påpeke at det påhviler partiene et ansvar for å sikre rett person på rett plass.

Strukturutvalget mener de gjeldende reglementet for kommunestyre og formannskap samt delegeringsreglementet med noen mindre endringer vil gi det handlingsrom man trenger for å gjennomføre endringer i arbeidsform. Det er altså ikke reglementene som har vært en hemsko.

8.2 Forslag og anbefalinger

Strukturutvalgets forslag fremkommer nedenfor. På enkelte punkter, som ikke strengt tatt ligger innenfor mandatet, har utvalget valgt å gi anbefalinger.

Vedrørende kommunestyre og formannskap:

- a) Strukturutvalget mener, med henvisning til drøftingen i rapportens punkt 2.8.1, 7.1.1 og 7.1.2 at når man skal fastsette antallet representanter i kommunestyre og formannskap så må det i første rekke vurderes hva som er hensiktsmessig for Ringerike. Strukturutvalget foreslår at dagens antall representanter opprettholdes.

Vedrørende hovedkomiteene, heretter kalt hovedutvalgene

- b) Strukturutvalget mener, med henvisning til punkt 7.1.3, at hovedkomiteene i realiteten er utvalg og tilrår at de for fremtiden kalles hovedutvalg.
- c) Strukturutvalget mener, med henvisning til punkt 7.1.3, at utvalgsstrukturen bør opprettholdes uendret.
- d) Strukturutvalget fastslår, med henvisning til drøftingen i rapportens punkt 5.3, og 7.3, at hovedutvalgene iht. delegeringsreglementet har betydelig avgjørelsesmyndighet innen sine arbeidsfelt og mer formell myndighet enn det de faktisk benytter. De har imidlertid ikke har mulighet til å treffe selvstendige avgjørelser med økonomisk betydning. Strukturutvalget mener at hovedutvalgene bør ha mulighet til å ta initiativ til bruk av rammebudsjettet, men at kommunestyret fortsatt må ha siste ord når det gjelder omdisponeringer.

Vedrørende delegering til administrasjonen

- e) Strukturutvalget fastslår at reglementet for kommunestyret § 32 forutsetter at kommunestyret får rapportering om oppfølging av vedtak, men at det i praksis ikke alltid har vært fulgt opp. Strukturutvalget mener, med henvisning drøftingen i punkt 6.1, at det bør gjeninnføres bruk av en rapportering som sier noe om hva som har skjedd med ulike «bestillinger» og saker som er delegert til administrasjonen.. Oversikten bør også inneholde en oversikt over hvordan verbalforslag er fulgt opp. Strukturutvalget anser at det kan være naturlig at en slik form for rapportering skjer sammen med rådmannens tertialrapportering som allerede er innarbeidet.

Vedrørende møteoffentlighet og informasjon

- f) Strukturutvalget mener, med henvisning vurderingen under punkt 6.4, at det bør innføres lyd og bildeoverføring fra kommunestyremøtene.
- g) Strukturutvalget mener også at kommunen også må ta en mer aktiv rolle i å kommunisere hva som gjøres og hva som skjer i kommunen både politiske saker og vedtak og annet. Strukturutvalget har merket seg at administrasjonen arbeider med en kommunikasjonsstrategi, noe som vil hjelpe.

Vedrørende arbeidsform

- h) Strukturutvalget mener, med henvisning til diskusjonen under punkt 7.1.3, at man bør benytte saksordfører i flere saker, særlig de store sakene. Inntil man har avklart innholdet i rollen som saksordfører kan man la utvalgsleder eller annen med særskilt interesse være saksordfører, men på sikt når man har funnet en form bør ansvaret fordeles mellom utvalgsmedlemmene.

- i) Strukturutvalget er videre av den oppfatning at det bør lages en egen veiledning for saksordførers arbeid. Veiledningen kan gjøres kort, men gi en mer utfyllende beskrivelse enn den som følger av kommunestyrereglementets § 8.
- j) Strukturutvalget mener, med henvisning til drøftingen i rapportens punkt 6.2, at det må synliggjøres at saksordfører kan benyttes i «ordinære saker» og ikke bare for ad hoc utvalg så bør § 8 i kommunestyrets reglement endres slik at dette uttrykkelig fremgår, se pkt 6.2.
- k) Strukturutvalget kan, med henvisning til momentene nevnt i punkt 6.6, ikke se at endring av møtetidspunkter for hovedutvalg, formannskap og kommunestyre vil bedre muligheten til politisk deltakelse og dermed rekrutteringen til politisk arbeid.
- l) Strukturutvalget fastslår at gruppemøter, formannskapsmøter og kommunestremøter holdes til faste forutsigbare møtetidspunkter. Utvalget mener, med henvisning til punkt 6.2, at det må vurderes en fast møtestruktur også for møter i andre utvalg. Kort sagt at også de møtene holdes på faste og dermed forutsigbare ukedager. Strukturutvalget viser til erfaringer fra Drammen, Ringsaker og Kongsvinger.
- m) Strukturutvalget mener at det istedenfor kombinerte tema- og vedtaksmøter bør holdes egne temamøter høst og vår, og at det for øvrig kan avholdes ordinære vedtaksmøter slik at møtene blir kortere.
- n) Strukturutvalget mener, med henvisning til eksemplene og drøftingen i punkt 7.1.4, det må gjøres noe for å få ned volumet på saksdokumentene. Strukturutvalget vil foreslå at man i større grad forsøker å bare vise til vedlegg som er tilgjengelig elektronisk, men som ikke må leses for å ta stilling til saken. Videre bør man gjøre så mye som mulig for å få frem kjernen i saksfremleggene. Administrasjonen bør stille seg spørsmål om hvor mye opplysning som er nødvendig for å treffe en beslutning. Videre bør både administrasjon og de folkevalgte bestrebe seg på å utforme forslag til vedtak utformes mest mulig presist for å unngå misforståelser i forkant og etterkant av vedtakene. Også de folkevalgtes «bestillinger» til rådmannen må være mest mulig presise for å unngå uklare utredningsoppdrag.
- o) Strukturutvalget foreslår at reglement for kommunestyret må legges til grunn for formannskapet og andre folkevalgte organer så langt reglene passer. Reglementet bør endres slik at dette fremkommer tydelig.

Strukturutvalgets har disse anbefalinger mht. partienes og de folkevalgtes arbeidsform:

- p) Strukturutvalget mener, med henvisning til punkt 7.5, at folkevalgte må opptre slik at de oppfattes som forutberegnelig. I større saker som eksempelvis reguleringsplaner eller kommunedelplan eller kommuneplan er det uryddig om man endrer premissene for tidligere behandling med mindre det kommer frem nye opplysninger som gjør endringer nødvendige. Hvis man endrer syn grunnet nye momenter må det beskrives hvilke nye momenter dette er.
- q) Strukturutvalget anser, med henvisning vurderingen i punkt 6.5, at når folkevalgte får opplysninger fra innbyggere som er part i en sak og dette er opplysninger som ikke er nevnt i saksfremlegg, så bør man forespørre rådmannen om å få en avklaring fra administrasjonen for å rydde av veien eventuelle uklarheter og uriktige opplysninger.

Da kan mange forhold avklares på forhånd og det forenkler og forkorter forhåpentligvis den politiske behandlingen. Det kan også redusere antall utsettelse.

- r) Strukturutvalget vil også, med henvisning til drøftingen i punkt 6.7, peke på at de folkevalgte bør bestrebe seg på å overholde uskrevne regler for politisk skikk og bruk for å sikre en ryddig arbeidsform. I møtene setter reglementet rammer, men de samme prinsipper må gjelde på andre arenaer.

Vedrørende administrasjonsutvalget og arbeidsgiverutvalget

- s) Strukturutvalget foreslår, med henvisning til rapportens punkt 7.1.4, at kommunestyret definerer på nytt hvilken rolle administrasjonsutvalget skal ha og nedfeller det i en retningslinje/reglement. Et nytt reglement må utformes slik at det ikke kommer i konflikt med den fullmakt som gjennom delegeringsreglementet er lagt til rådmannen på personalområdet.
- t) Strukturutvalget er, med henvisning til punkt 7.1.4, av den oppfatning at arbeidsgiverutvalget bør nedlegges og oppgavene ivaretas av formannskapet.

Vedrørende kontrollutvalget

- u) Strukturutvalget vil, med henvisning til punkt 7.1.5, påpeke viktigheten av et selvstendig kontrollutvalg. Utvalget mener at dersom det oppstår uenighet mellom kontrollutvalget og kommunestyret - som kontrollutvalget er et redskap for - så bør kontrollutvalget gis egne retningslinjer for hva kommunestyret ønsker. Retningslinjene må holde seg innenfor rammene som følger av de forskrifter som regulerer kontrollutvalgets oppgave.
- v) Strukturutvalget foreslår ingen endringer i antall medlemmer av kontrollutvalget.

Vedrørende godtgjørelsesreglement.

- w) Strukturutvalget mener, med henvisning til rapportens punkt 7.4.1, at uklarhetene som er avdekket i dagens godtgjørelsesreglement må fjernes. Det må nedsettes en arbeidsgruppe som foreslår nye klare bestemmelser. Kommunestyret bes viderefører strukturutvalgets funksjonstid og gi utvalget i oppgave å ferdigstille et nytt godtgjørelsesreglement.
- x) Utvalget ser med grunnlag i fremstillingen i rapportens punkt 7.4.2, ikke noen saklig grunn for at satsene i Ringerike er lavere enn i sammenlignbare kommuner. Derfor bør så satsene i godtgjørelsesreglementet endres.
- y) Strukturutvalget mener at godtgjørelser som i dag regnes ut som en prosentandel av ordførers lønn bør ta utgangspunkt i den til enhver tid fastsatte lønn for en stortingsrepresentant. Samtidig bør ordførers lønn settes til det samme som en stortingsrepresentant.

8.3. Økonomiske og administrative konsekvenser av strukturutvalgets forslag

De aller fleste av strukturutvalgets forslag kan gjennomføres uten vesentlige administrative endringer eller større økonomiske konsekvenser.

Hva gjelder de enkelte folkevalgte organers størrelse og møtehyppighet går forslagene ut på å videreføre dagens ordning.

De fleste endringsforslagene knytter seg til å forbedre arbeidsformen. De største endringene må skje ved å bevisstgjøre og styrke arbeidet i hovedutvalgene som strukturutvalget foreslår at de blir hetende for fremtiden. Oppnås dette så rasjonaliseres trolig også arbeidet i de andre politiske organer.

Utvalgets forslag om bedre samhandling mellom de folkevalgte organer og administrasjonen, samt ambisjonen om å kunne redusere omfanget av de enkelte saksfremleggene vil også bare virke rasjonaliserende dersom forslagene lar seg realisere.

Det forslaget som kan få størst økonomisk konsekvens er forslaget om å endre godtgjøringsreglementet. Det utvalg som får i oppdrag å utforme nytt reglement er nærmest til å beregne økonomiske konsekvenser.

Også forslagene knyttet til å innføre bilde- og lydoverføring fra møter i kommunestyre og/eller formannskap vil koste noe, men det er en engangskostnad som ikke gir store utgifter. Tidligere saksfremlegg til kommunestyret tilsier kostnader i størrelsesorden 300.000,-

Strukturutvalgets synspunkter på kommunikasjonsstrategi vil dersom de får tilslutning også ha økonomiske konsekvenser, men forslagene er i hovedsak tilslutning til tiltak som administrasjonen delvis allerede har igangsatt vil det likevel ikke bety vesentlige ekstrakostnader. .